CIORAN

silogismele amărăciunii

HUMANITAS

Silogismele amărăciunii

Emil Cioran s-a născut la 8 aprilie 1911, la Răşinari, unde tatăl său era preot. A făcut studiile liceale în Sibiu, la „Liceul Gheorghe Lazăr", apoi a urmat cursurile Facultăţii de Filozofie şi Litere din Bucureşti (1928–1932), încheiate cu o teză despre H. Bergson. După o bursă de studii în Germania (1933–1935), a fost, vreme de un an (1936–1937), profesor de filozofie la un liceu din Braşov. Din 1937, an, cînd obţine o bursă a statului francez pentru doctorat (care-i va fi prelungită în 1938), se stabileşte la Paris.

În România, a colaborat la „Gîndirea", „Vremea", „Floarea de foc", „Calendarul", „Revista de filosofie", „Convorbiri literare" ş.a.

Din 1947 începe să scrie în limba franceză.

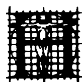
A publicat cinci cărţi în ţară şi mai bine de zece în Franţa, toate la „Gallimard". Cartea de debut a obţinut premiul Comitetului pentru premierea scriitorilor tineri needitaţi (1934). Pentru *Manual de descompunere* (1949) obţine, în 1950, Premiul „Rivarol".

Scrieri: *Pe culmile disperării* (Bucureşti, 1934; 1990); *Cartea amăgirilor* (Bucureşti, 1936; 1991); *Schimbarea la faţă a României* (Bucureşti, 1936; 1941; ediţie revăzută 1990); *Lacrimi şi sfinţi* (Bucureşti, 1937; 1991); *Amurgul gîndurilor* (Sibiu, 1940; Bucureşti, 1991); *Îndreptar pătimaş* (1940–1945; Bucureşti, 1991); *Précis de décomposition* (Paris, 1949); *Syllogismes de l'amertume* (Paris, 1952; Bucureşti, 1992); *La tentation d'exister* (Paris, 1956); *Histoire et utopie* (Paris, 1960); *La chute dans le temps* (Paris, 1964); *Le mauvais Démiurge* (Paris, 1969); *De l'inconvénient d'être né* (Paris, 1973); *Écartèlement* (Paris, 1979); *Exercices d'admiration* (Paris, 1985); *Aveux et anathèmes* (Paris, 1987).

CIORAN

SILOGISMELE AMĂRĂCIUNII

Traducere din limba franceză de
NICOLAE BÂRNA

HUMANITAS
Bucureşti, 1992

Coperta: LISANDRU NEAMŢU

ISBN 973-28-0291-X

Atrofia cuvîntului

Formaţi la şcoala veleitarilor, idolatri ai fragmentului şi ai stigmatului, aparţinem unui timp clinic în care numai *cazurile* contează. Ne interesează mai ales ceea ce scriitorul *nu* a exprimat, ceea ce ar fi putut spune, dar n-a spus, ne atrage doar faţa sa nevăzută. Dacă scriitorul a lăsat o *operă*, dacă s-a înfăţişat pe de-a-ntregul, atunci, cu siguranţă, îl vom lăsa să cadă în uitare.

Magie a artistului nerealizat..., a învinsului care şi-a risipit dezamăgirile, care nu a ştiut să le facă să rodească.

Atîtea pagini, atîtea cărţi care ne-au mişcat cîndva şi pe care le recitim numai pentru a studia meşteşugul potrivirii adverbelor sau al alegerii adjectivelor!

Prostia cuprinde o doză de seriozitate care, condusă mai bine, ar putea înmulţi numărul capodoperelor.

De nu ne-am îndoi de noi înşine, scepticismul ne-ar fi literă moartă, îngrijorare convenţională, doctrină filozofică.

Nu mai vrem să îndurăm povara „adevărurilor”, nici să ne lăsăm păcăliţi de ele sau să le devenim complici. Visez la o lume în care oamenii ar fi gata să moară pentru o virgulă.

Cît de mult îmi plac acele minţi socotite de mîna a doua (Joubert, mai ales) care, din discreţie, au refuzat să-şi asume propriul geniu şi, temîndu-se că-l au, şi-au dus viaţa în umbra geniului altora.

Dacă Molière s-ar fi aplecat asupra propriilor adîncuri, Pascal, comparat cu el, ne-ar părea un jurnalist.

Certitudinile exclud stilul: grija pentru exprimare e apanajul celor ce nu pot adormi într-o credinţă. Lipsiţi de un temei solid, ei se agaţă de cuvinte, simulacre de realitate, pe cînd ceilalţi, siguri pe convingerile lor, nu pun preţ pe înfăţişare şi se răsfaţă în tihna improvizaţiei.

Feriţi-vă de cei ce întorc spatele dragostei, ambiţiei, societăţii. Pentru aceste *renunţări*, se vor răzbuna.

Istoria ideilor e istoria urii însingura-ţilor.

Plutarh, azi, ar scrie *Vieţile paralele ale rataţilor*.

Romantismul englez a fost un amestec fericit de laudanum, exil şi ftizie; cel german — de alcool, provincie şi suicid.

Anumite personaje ar fi trebuit să trăiască în oraşe ale Germaniei epocii romantice. Cît de acasă ar fi fost un Gérard *von* Nerval la Tübingen sau la Heidelberg!

Răbdarea germanilor e fără margini, pînă şi în privinţa nebuniei, pe care Nietzsche a îndurat-o unsprezece ani, iar Hölderlin patruzeci.

Luther, prefigurare a omului modern, a întrunit toate formele de dezechilibru: în el convieţuiau un Pascal şi un Hitler.

„... numai adevărul este plăcut". — De aici provin lacunele Franţei, respingerea Nedesluşitului şi Negurosului, antipoezia şi antimetafizica ei. Mai mult chiar decît Descartes, Boileau avea să copleşească un întreg popor, cenzurîndu-i geniul.

Infernul — precis ca un proces-verbal;
Purgatoriul — fals, ca orice aluzie la cele cereşti;
Paradisul — etalare de plăsmuiri serbede...
Trilogia lui Dante constituie cea mai strălucită reabilitare a Diavolului pe care va fi întreprins-o vreodată un creştin.

Shakespeare: loc al întîlnirii unui trandafir cu o secure...

Să-ţi ratezi viaţa înseamnă să ajungi la poezie — fără sprijinul talentului.

Numai minţile superficiale abordează ideea cu delicateţe.

Menţionarea necazurilor administrative („the law's delay, the insolence of office") printre motivele care justifică sinuci-

derea mi se pare lucrul cel mai adînc din spusele lui Hamlet.

Modalităţile-i de exprimare fiind tocite, arta se orientează spre nonsens, spre un univers închis şi incomunicabil. Orice freamăt *inteligibil* — în pictură, muzică sau poezie — ne pare, pe drept cuvînt, desuet şi vulgar. *Publicul* va dispărea curînd şi, la scurtă vreme după el, arta.

O civilizaţie care a început prin zidirea de catedrale se va sfîrşi prin ermetismul schizofreniei.

La mii de leghe departare de poezie, sîntem legaţi de ea prin nevoia năprasnică de a urla: ultimul stadiu al lirismului.

Să fii un Raskolnikov — fără să ai omorul drept scuză.

Aforismul e cultivat numai de cei care au cunoscut frica *în mijlocul* cuvintelor, frica de a se nărui împreună cu *toate cuvintele*.

Unde nu ne-am putea întoarce la acele vremuri în care fiinţele nu erau siluite de vocabule, la laconismul interjecţiei, la nă-

uceala paradisiacă, la vesela stupoare de dinaintea graiului!

E uşor să fii profund: ajunge să te laşi copleşit de propriile-ţi tare.

Orice cuvînt mă doare. Şi, totuşi, cît mi-ar plăcea să aud flori sporovăind despre moarte!

Adevăratę modele de stil: înjurătura, telegrama şi epitaful.

Romanticii au fost ultimii mari cunoscători în domeniul sinuciderii. De la ei încoace, arta le-a fost sabotată... Ca să fie din nou ce a fost, ar trebui un nou „mal du siècle".

Privarea literaturii de fardurile care-i acoperă adevăratul chip e la fel de periculoasă ca deposedarea filozofiei de jargonul păsăresc. Să se reducă oare creaţia spirituală la transfigurarea de fleacuri? Să nu existe substanţă decît în afara articulării, în rictus şi catalepsie?

O carte care, după ce va fi nimicit totul, nu se nimiceşte şi ea ne va fi scos din sărite degeaba.

Iată-ne, monade dislocate, la capătul tristeţilor prudente şi al anomaliilor previzibile: tot mai multe semne vestesc hegemonia delirului.

„Sursele" unui scriitor sînt de căutat în temeiurile sale de ruşinare: dacă nu le descoperă în sine sau refuză să ia notă de ele, e menit plagiatului sau criticii.

Occidentalul frămîntat te duce cu gîndul la un erou dostoievskian care ar avea cont la bancă.

Un bun dramaturg trebuie să aibă simţul asasinatului: de la elisabetani încoace, cine mai ştie să-şi omoare personajele?

Atît de bine s-a obişnuit celula nervoasă cu orice, încît nu mai putem nădăjdui că se va ivi vreodată o sminteală care, pătrunzînd în creiere, să le facă să pocnească.

De la Benjamin Constant încoace, nimeni n-a mai găsit *tonul* dezamăgirii.

Cel care, după ce-şi va fi însuşit principiile mizantropiei, va dori să meargă mai departe, va trebui să înveţe de la Swift: va afla cum dispreţul faţă de om poate fi adus la intensitatea nevralgiei.

Prin Baudelaire, fiziologia a pătruns în poezie, iar prin Nietzsche — în filozofie. Prin ei, dereglările organice s-au transfigurat în cînt şi în concept. Chinuiţi de boală, le-a fost scris să-i înnobileze acesteia destinul.

Taină — cuvînt pe care-l folosim ca să-i înşelăm pe ceilalţi, ca să-i facem să creadă că sîntem mai profunzi decît ei.

Faptul că Nietzsche, Proust şi Rimbaud supravieţuiesc fluctuaţiei modelor se explică prin gratuitatea cruzimii lor, prin chirurgia lor demonică, prin generozitatea otrăvii. Ferocitatea face opera să dăinuie, ferind-o de îmbătrînire. Afirmaţie fără temei? Gîndiţi-vă la prestigiul Evangheliei, carte agresivă, una dintre cele mai veninoase din cîte-au fost.

Publicul se dă în vînt după autorii zişi „umani", ştie că n-are de ce să se teamă de ei; rămaşi, ca şi el, la jumătate de drum, îi vor propune o învoială cu Imposibilul, o viziune coerentă a Haosului.

Dezmăţul verbal al pornografilor vine adesea dintr-un exces de pudoare, din ruşinea de a-şi etala „sufletul" şi, mai ales, de a-l numi: e, în orice limbă, cuvîntul cel mai indecent.

În definitiv e foarte posibil ca o realitate să se ascundă îndărătul aparenţelor, dar ar fi ridicol să nădăjduim că limba e în stare s-o înfăţişeze. De ce, atunci, să ne complicăm agăţîndu-ne de o anumită opinie mai degrabă decît de oricare alta, de ce să dăm înapoi în faţa banalului sau a inimaginabilului, în faţa îndatoririi de a spune sau scrie orice? Un minimum de înţelepciune ne-ar obliga să susţinem toate tezele deodată, într-un eclectism al surîsului şi al distrugerii.

Teama de sterilitate îl determină pe scriitor să producă mai mult decît i-ar îngădui-o propriile-i resurse, adăugînd la minciunile trăite multe altele, împrumutate sau

plăsmuite. Sub lespedea „Operelor complete" zace un impostor.

Pesimistul trebuie să-şi găsească zilnic cîte-o nouă raţiune de a exista: e o victimă a „sensului" vieţii.

Macbeth: un stoic al crimei, un Marc Aureliu cu pumnal.

Spiritul e marele profitor al înfrîngerilor cărnii, îmbogăţindu-se pe seama ei, devastînd-o, exultînd la nenorocirile ei: trăieşte din brigandaj. Civilizaţia îşi datorează izbînda isprăvilor unui tîlhar.

„Talentul" e mijlocul cel mai sigur de a denatura totul, de a sluţi înfăţişarea lucrurilor şi de a te înşela în privinţa propriei tale persoane. Existenţa *adevărată* e apanajul acelora pe care natura nu i-a copleşit cu vreo înzestrare. De aceea, e greu de conceput un univers mai fals decît cel literar şi un om mai lipsit de *adevăr* decît literatul.

Singura cale de mîntuire ar fi *imitarea* tăcerii. Dar limbuţia noastră e prenatală. Neam de flecari, de spermatozoizi guralivi, sîntem *în mod chimic* legaţi de Cuvînt.

Urmărirea semnului în detrimentul semnificatului; limbajul considerat drept scop în sine, drept concurent al „realităţii"; mania exprimării, chiar la filozofi; nevoia de înnoire *în planul aparenţelor* — caracteristici ale unei civilizaţii în care sintaxa primează asupra absolutului, iar gramaticianul asupra înţeleptului.

Goethe, artistul complet, e antipodul nostru: un caz pilduitor pentru ceilalţi. Neîmplinirea — ideal modern de perfecţiune — îi era străină şi nu voia să înţeleagă pericolele ce-i pîndeau pe alţii, iar pe cele ce-l priveau le-a asimilat atît de bine, încît n-a pătimit deloc de pe urma lor. Destinul lui limpede ne descurajează. Degeaba vom căuta la el secrete sublime sau sordide. Va trebui să fim de acord cu afirmaţia lui Rilke: „Nu am organ pentru Goethe."

Nu vom fi vestejit nicicînd îndeajuns secolul al XIX-lea pentru că a înlesnit proliferarea acelui soi de glosatori, de maşini de citit, a acelei malformaţii a spiritului întruchipate de Profesor, simbol al declinului unei civilizaţii, al degradării stilului, al supremaţiei trudei asupra capriciului.

Să vezi totul din exterior, să sistematizezi inefabilul, să nu priveşti nimic drept în faţă, să inventariezi părerile altora!... Ori-

ce comentariu al unei opere e rău sau inutil, căci tot ce nu e direct e nul.

Odinioară, profesorii se aplecau cu precădere asupra teologiei. Aveau cel puţin scuza că materia lor era absolutul, că se limitau la Dumnezeu, pe cînd în vremea noastră nimic nu se poate sustrage competenţei lor ucigaşe.

Ne deosebeşte de înaintaşi dezinvoltura cu care privim Taina. I-am schimbat pînă şi numele: aşa s-a născut Absurdul.

Şiretlicul stilului: să dea amărăciunilor banale o turnură insolită, să înfrumuseţeze mărunte necazuri, să voaleze golul, să existe *prin cuvînt*, prin frazeologia suspinului sau a sarcasmului!

E uimitor că posibilitatea de a avea cîndva un biograf nu a făcut pe nimeni să renunţe să aibă o viaţă.

Suficient de naiv ca să pornesc în căutarea Adevărului, cîndva am dat ocol, pe rînd — şi, de fiecare dată, în zadar — prin sumedenie de discipline. Începusem să mă statornicesc în scepticism, cînd mi-a venit în gînd să consult, ca pe o ultimă cale de

scăpare, Poezia: cine ştie? Poate-mi va fi ea mai de folos, poate că sub arbitrariul ei se-ascunde vreo revelaţie ultimă. Zadarnic! Poezia ajunsese cu negarea chiar mai departe decît mine. M-a făcut să-mi pierd pînă şi *incertitudinile*.

Pentru cine a *respirat* Moartea, cît de tristă e duhoarea Cuvîntului!

Înfrîngerile sînt la ordinea zilei: o situaţie de care, în mod firesc, Dumnezeu beneficiază. Datorită snobilor care-l jeluiesc sau îl ocărăsc, el se bucură de o anumită trecere. Cîtă vreme, însă, va mai fi *interesant*?

„Avea talent; totuşi, nimeni nu se mai ocupă de el. A fost uitat. — Pe bună dreptate: nu s-a îngrijit îndeajuns ca să fie *rău* înţeles."

Nimic nu usucă mai mult spiritul ca repulsia de a concepe idei obscure.

Ce face înţeleptul? Se resemnează să vadă, să mănînce etc., acceptă, fără să vrea, acea „rană cu nouă deschizături" care e trupul, după Bhagavad-Gîta. Înţelepciunea? Să

înduri cu demnitate înjosirea la care ne supun găurile noastre.

Poetul: un şiret care-şi îngăduie să lîncezească după pofta inimii, care se încrîncenează în perplexitate, străduindu-se s-o obţină prin toate mijloacele. Apoi, naivă, posteritatea se înduioşează şi-l compătimeşte...

Aproape toate operele sînt făcute cu străfulgerări de *imitaţie*, cu fiori deprinşi de la alţii şi cu extaze furate.

Prolixă prin firea ei, literatura trăieşte din pletoră de vocabule, din cancerul cuvîntului.

Europa nu oferă încă suficient de multe ruine pentru a permite o înflorire a epopeii. Avem totuşi toate temeiurile să prevedem că, din gelozie faţă de Troia şi din dorinţa de a o imita, va furniza teme atît de însemnate, încît romanul şi poezia nu vor mai fi de ajuns...

Aş fi bucuros să-l invoc ca predecesor pe Omar Khayyam, mîhnirile lui peremptorii... El, însă, *credea* încă în ceva, în vin.

Am dobîndit ceea ce am eu mai bun — dîra de lumină care mă ţine departe de lume — prin cîteva, rare, convorbiri cu ticăloşi înrăiţi, cîţiva ticăloşi nemîngîiaţi care, victime ale străşniciei propriului lor cinism, nu se mai puteau agăţa de nici un viciu.

Înainte de a fi o eroare de fond, viaţa e o greşeală de gust, pe care nici moartea, şi nici chiar poezia nu ajung s-o îndrepte.

În „marele dormitor" care este universul — după un text taoist — coşmarul e singurul mod de a fi lucid.

Nu vă daţi pe mîna literaturii dacă, avînd sufletul neguros, sînteţi ademeniţi de claritate: nu veţi lăsa în urma voastră decît suspine inteligibile, sărmane cioburi ale refuzului de a fi fost voi înşivă.

În zbuciumul minţii găsim o *ţinută* pe care am căuta-o zadarnic în zbuciumul inimii.

Scepticismul este eleganţa anxietăţii.

A fi *modern* înseamnă să cîrpăceşti în Incurabil.

Tragicomedia învăţăcelului: mi-am făcut praf şi pulbere gîndirea ca să-i întrec pe moraliştii care nu mă învăţaseră decît s-o fac fărîme ...

Pungaşul Prăpastiei

Fiecare gînd ar trebui să amintească stingerea unui surîs.

Cu nenumărate precauţii, dau tîrcoale adîncurilor, le fur din beţie şi o iau la sănătoasa, ca un pungaş al Prăpastiei.

Orice gînditor, la început de drum, e silit să opteze, fără voia lui, între dialectică şi salcia plîngătoare.

Cu mult înainte de apariţia fizicii şi a psihologiei, durerea dezintegra materia, iar mîhnirea — sufletul.

Stînjeneala pe care-o încercăm cînd ne gîndim la viaţa de zi cu zi a oamenilor de seamă... Ce făcea oare Socrate pe la orele două după-amiază?

Credem cu atîta ingenuitate în idei fiindcă uităm că au fost concepute de mamifere.

Poezia demnă de acest nume începe prin experienţa fatalităţii. Numai poeţii slabi sînt liberi.

N-am găsit, în întreg edificiul gîndirii, nici o categorie pe care să-mi odihnesc fruntea. În schimb, ce pernă bună pentru Haos!

Ca să-i pedepsim pe cei mai fericiţi decît noi, le inoculăm — în lipsă de altceva — angoasele noastre. Fiindcă, vai, durerile nu sînt molipsitoare!

Mi-e sete de îndoială, şi nimic nu mi-o poate domoli. De-aş avea toiagul lui Moise, ca s-o fac să ţîşnească din piatră seacă!

Ofensiva eului, ca rod al paraliziei generale, e singurul leac pentru crizele de depresiune morală, pentru sufocarea în neființă, pentru scîrba de a nu fi decît sufletul unui scuipat.

Am extras din mîhnire cîteva gînduri doar, pentru că, iubind-o nespus, nu i-am îngăduit minţii s-o secătuiască iscodind-o.

O modă filozofică se impune precum o modă gastronomică: nu poţi respinge o idee, aşa cum nu poţi respinge un sos.

Orice aspect al gîndirii îşi are *momentul* său, cînd e pe toate buzele: e, în zilele noastre, cazul ideii de Neant... Cît de perimate ni se par Materia, Energia, Spiritul! Din fericire, lexicul e bogat, fiecare generaţie poate scotoci prin el ca să-şi aleagă o vocabulă predilectă, la fel de importantă ca şi celelalte, răposate fără rost.

Sîntem cu toţii nişte şarlatani: *supravieţuim* problemelor noastre.

În vremurile în care Diavolul prospera, spaima, tulburarea, neliniştea erau nişte rele care beneficiau de protecţia supranaturalului: se ştia cine le isca şi le cîrmuia înflorirea; rămase acum de capul lor, se transformă în „drame interioare" sau degenerează în „psihoze", în patologie secularizată.

Obligîndu-ne să zîmbim pe rînd la toate ideile celor de care ne lovim, Mizeria ne degradează scepticismul în metodă de asigurare a subzistenţei.

Planta e atinsă uşor; animalul se străduieşte să se strice; la om, anomalia prezentă în tot ce respiră apare exacerbată.

Viaţa! Îmbinare de chimie şi stupoare... Ne vom refugia oare în echilibrul mineralului? Sări-vom, oare, de-a-ndăratelea, peste regnul care ne desparte de piatră, ca să ajungem, aidoma ei, *normali*?

De cînd mă ştiu, n-am făcut altceva decît să nimicesc în mine mîndria de a fi om. Şi iată-mă hoinărind la periferia Speciei ca un monstru timorat, lipsit de deschiderea necesară ca să invoc ca predecesor o altă ceată de maimuţe.

Plictisul nivelează enigmele: e o reverie *pozitivistă*...

Există o *angoasă înnăscută* care ne ţine loc şi de ştiinţă, şi de intuiţie.

Atît de departe se-ntinde moartea şi-atîta spaţiu ocupă, că nu mai ştiu *unde* să mor.

Îndatorire a lucidităţii: să ajungi la o desperare *decentă*, la o ferocitate olimpiană.

Fericirea e atît de rară, fiindcă poate fi atinsă numai *după* bătrîneţe, la vîrsta senilităţii, pe care puţinor muritori le e dat s-o trăiască.

Şovăielile noastre poartă semnul probităţii, certitudinile — pe cel al imposturii. Necinstea unui gînditor se vădeşte prin numărul de idei *precise* pe care le susţine.

M-am afundat — arogant — în Absolut; am ieşit — un troglodit.

Cinismul extremei singurătăţi e un calvar pe care-l îndulceşte insolenţa.

Moartea pune o problemă care le copleşeşte pe toate celelalte, substituindu-li-se. Ce poate fi mai nefast pentru filozofie, pentru credinţa naivă în ierarhia perplexităţilor?

Filozofia e leac împotriva tristeţii. Şi mulţi mai cred încă în *profunzimea* filozofiei.

În acest univers provizoriu, axiomele noastre n-au decît valoare de *fapt divers*.

Angoasa era ceva răspîndit încă din vremea cavernelor. Ne putem închipui zîmbetul omului de Neandertal dacă ar fi prevăzut că, într-o bună zi, paternitatea ei avea să fie revendicată de nişte filozofi.

Neajunsul filozofiei e de a fi prea *uşor de îndurat*.

Abulicii ar trebui să fie singurii care să aibă acces la idei, fiindcă le lasă aşa cum sînt. Dacă ideile încap pe mîna sîrguincioşilor, blînda brambureală a vieţii zilnice capătă chip de tragedie.

Avantajul celui care se apleacă asupra vieţii şi morţii e că poate spune orice despre ele.

Scepticul ar vrea să sufere alături de ceilalţi pentru himerele care te ţin în viaţă. Nu izbuteşte: e un martir al *bunului-simţ*.

Obiecţie împotriva ştiinţei: lumea asta nu *merită* să fie cunoscută.

Cum poţi fi filozof? Cum să ai neobrăzarea să încerci să descurci probleme ca

timpul, frumuseţea, Dumnezeu şi toate celelalte? Spiritul se umflă-n pene şi ţopăie cu neruşinare. Metafizică, poezie — impertinenţe de păduche.

Stoicism de paradă: să fii un pasionat al lui „Nil admirari", un isteric al ataraxiei.

Dacă împotriva unui acces de depresiune mai pot totuşi lupta, în numele cărei vitalităţi să mă-nverşunez împotriva unei obsesii care-mi aparţine, care mă *precede*? Dacă sînt sănătos, o apuc pe drumul care-mi place; odată „atins" de boală, nu mai hotărăsc eu, ci boala. Pentru obsedaţi, nu există opţiune: obsesia a optat înaintea lor, pentru ei. Îţi alegi calea atunci cînd poţi într-adevăr să alegi orice cale, dar precizia unei boli anumite anulează diversitatea căilor de ales. Să te-ntrebi de eşti liber sau nu — un fleac, pentru spiritul pe care-l mînă caloriile delirului. Pentru el, să propovăduieşti libertatea înseamnă să vădeşti o sănătate dezonorantă.

Libertatea? Sofism al celor sănătoşi.

Nemulţumit cu suferinţele reale, anxiosul îşi impune altele, închipuite; e o fiinţă pentru care irealitatea există, trebuie să existe, căci, de n-ar fi aşa, de unde ar

putea găsi raţia de chinuri pe care o cere natura lui?

De ce nu m-aş compara cu cei mai de seamă dintre sfinţi? Oare n-am cheltuit, spre a-mi ocroti şi păstra contradicţiile, tot atîta nebunie cîtă au cheltuit ei spre a le birui pe ale lor?

Cînd Ideea îşi căuta adăpost, trebuia să fi fost viermănoasă, fiindcă singurul loc unde a găsit găzduire a fost creierul.

Tehnică pe care o practicăm spre paguba noastră, psihanaliza ne degradează riscurile, pericolele, prăpăstiile lăuntrice; ne deposedează de necurăţii, de tot ceea ce ne făcea să fim curioşi de noi înşine.

Dacă problemele au sau nu o rezolvare e preocuparea unei minorităţi; dar dacă sentimentele nu au nici o dezlegare, nu ajung nicăieri, se pierd în ele însele — iată o dramă, inconştientă, a tuturora, *nerezolvabilul afectiv*, de pe urma căruia suferă toţi fără să-şi dea seama.

Aprofundînd o idee, o vătămăm: îi luăm farmecul, dacă nu chiar viaţa...

De-aş fi mai înfocat în nihilism, mi-ar fi cu putinţă — negînd *totul* — să mă scutur de îndoieli şi să le birui. Dar nu am decît apetitul negării, nu şi *harul* ei

Să încerci fascinaţia extremelor şi să rămîi undeva, între diletantism şi dinamită!

Intolerabilul, şi nicidecum Evoluţia, ar trebui să fie calul de bătaie al biologiei.

Cosmogonia mea personală adaugă la haosul primordial o infinitate de puncte de suspensie.

Cu fiecare idee care se naşte în noi, ceva din noi putrezeşte.

Orice problemă profanează o taină; la rîndul ei, problema e profanată de rezolvare.

Patetismul trădează o profunzime de prost gust; la fel şi acea voluptate a răzvrătirii în care s-au complăcut un Luther, un Rousseau, un Beethoven, un Nietzsche. *Marile accente* — plebeianismul singuraticilor.

Există o nevoie de remuşcări ce premerge Răului, ba, mai mult: îl creează.

Aş putea vieţui o zi măcar de n-ar fi milostivirea nebuniei mele, care-mi făgăduieşte Judecata de apoi pentru a doua zi?

Suferim: lumea exterioară începe să existe... ; suferim din cale-afară: se destramă. Durerea nu plăsmuieşte lumea decît spre a-i vădi irealitatea.

Gîndirea eliberată de opinii preconcepute se destramă şi dobîndeşte incoerenţa şi răzleţirea lucrurilor pe care încearcă să le stăpînească. Cu idei „fluide", te *aşterni* pe real, nu-l explici. Astfel, plăteşti scump refuzul de a fi adoptat vreun „sistem".

Realul mă îmbolnăveşte de astm.

Ne displace să ducem pînă la capăt un gînd deprimant, fie el fără cusur: începem să-i rezistăm din clipa în care ne afectează măruntaiele, în care devine suferinţă, adevăr şi dezastru al cărnii. — De cîte ori am citit o predică a lui Buddha sau o filă de

Schopenhauer, am văzut *trandafiriu* în faţa ochilor.

Subtilitatea o întîlnim:

la teologi. Neputînd demonstra cele ce afirmă, sînt nevoiţi să facă sumedenie de disocieri, pînă obosesc spiritul: e tocmai ceea ce vor. De cîtă virtuozitate e nevoie pentru a clasifica îngerii în zeci de specii! Să nu insistăm în ceea ce-l priveşte pe Dumnezeu: „infinitatea" lui a vlăguit multe creiere;

la trîndavi, la oamenii de lume, la cei din soiul nepăsătorilor, la toţi cei ce se hrănesc cu vorbe. Conversaţia — mumă a subtilităţii... Neavînd chemare pentru ea, germanii s-au cufundat în metafizică. Dar neamurile vorbăreţe, vechii greci şi francezii, versaţi în graţiile spiritului, au excelat în *tehnica fleacurilor*;

la persecutaţi. Obligaţi la minciună, la viclenie, la duplicitate, ei duc o viaţă dublă şi falsă: *nesinceritatea* — silită — stimulează inteligenţa. Siguri pe ei, englezii sînt plicticoşi: e tributul plătit atîtor veacuri de libertate, în care au putut trăi fără să recurgă la şiretenie, la zîmbetul făţarnic, la tertipuri. Înţelegem de ce, aflaţi într-o postură opusă, evreii au privilegiul de a fi poporul cel mai ager;

la femei. Osîndite la pudoare, trebuie să-şi ascundă dorinţele şi să mintă: *minciuna e o formă de talent*, în timp ce respectarea „adevărului" se însoţeşte cu o grosolănie greoaie;

la cei taraţi — care nu sînt internaţi..., cei care s-ar potrivi de minune unui cod penal ideal.

În tinereţe, te apuci de filozofie nu atît pentru a descoperi prin ea o viziune, cît pentru a găsi un stimulent: te înverşunezi asupra ideilor, cauţi să retrăieşti, exagerîndu-l, delirul din care s-au ivit. Adolescenţa se complace în a jongla cu atitudinile, şi ceea ce îi place la filozofi e latura lor de saltimbanci: la Nietzsche, ne plăcea Zarathustra, poza acestuia, giumbuşlucurile de măscărici mistic, adevărat *bîlci al piscurilor*...

El idolatriza forţa nu atît din snobism evoluţionist, cît dintr-o tensiune lăuntrică pe care a proiectat-o în afară, dintr-o beţie a interpretării şi acceptării devenirii. De aici avea să rezulte o imagine falsă a vieţii şi a istoriei. Dar etapa orgiei filozofice, a cultului vitalităţii, era obligatorie. Cei care i s-au sustras nu vor cunoaşte nicicînd răstălmăcirile, antipodul şi grimasele acelui cult, iar calea către izvoarele dezamăgirii va rămîne închisă pentru ei.

Am crezut, cu Nietzsche, în perenitatea spaimei; prin maturizarea cinismului,

am ajuns mai departe decît el. Ideea de supraom ne pare azi o elucubraţie, dar atunci ne părea precisă ca o dată experimentală. Astfel, cel ce ne-a vrăjit în tinereţe asfinţeşte. Dacă, însă, în el au fost *mai mulţi*, atunci *care* dintre aceştia mai dăinuieşte? Fără îndoială că expertul în decăderi, *psihologul*, psiholog agresiv, care nu rămîne, ca moraliştii, doar un observator. Scrutează cu duşmănie şi îşi face duşmani. Duşmani scoşi din propriul sine, ca şi viciile pe care le veştejeşte. Cînd se înverşunează împotriva celor slabi, procedează de fapt la introspecţie, iar, cînd atacă decăderea, îşi descrie propria stare. Îşi proclamă slăbiciunile şi le ridică la rangul de idealuri; dacă se detestă pe sine, creştinismul sau socialismul vor trage ponoasele. Diagnosticul lui privitor la nihilism e irefutabil, căci el însuşi e nihilist, şi o mărturiseşte. Pamfletar îndrăgostit de adversarii săi, nu s-ar fi putut îndura pe *sine* de n-ar fi dus o luptă cu sine, împotriva sa, de n-ar fi atribuit altora propriile-i netrebnicii: *s-a răzbunat pe ei pentru a fi fost cel ce era*. Practicînd psihologia ca erou, le propune împătimiţilor de Inextricabil o varietate de hăţişuri.

Îi măsurăm rodnicia după putinţa pe care ne-o dă de a-l tăgădui necontenit fără a-l epuiza. Spirit hoinar, înţelege să-şi primenească dezechilibrele. A susţinut, pe rînd, păreri opuse despre orice: aşa fac cei ce se dedau speculaţiei neputînd scrie tra-

gedii prin care să se împrăştie în sumedenie de destine. — Fapt este că, etalîndu-şi isteriile, Nietzsche ne-a scutit să ne ruşinăm de ale noastre. Netrebniciile lui ne-au fost salutare. A inaugurat *era „complexelor"*.

Gînditorul „generos" uită — în defavoarea lui — că dintr-un sistem filozofic supravieţuiesc numai adevărurile dăunătoare.

La vîrsta la care, din nepricepere naivă, eşti ademenit de filozofie, am vrut şi eu să fac, ca tot omul, o teză. Ce subiect să aleg? Îmi doream unul care să fi fost cercetat şi răscercetat şi, totodată, insolit. Cînd am crezut că-l găsisem, m-am grăbit să-mi înştiinţez dascălul.

— Ce-aţi zice de o *Teorie generală a lacrimilor?* Mă simt în stare să mă apuc de aşa ceva.

— Se poate — mi-a spus —, dar veţi avea mult de furcă ca să găsiţi bibliografia adecvată.

— Puţin îmi pasă! Istoria întreagă mă va sprijini cu autoritatea ei — i-am răspuns, pe un ton obraznic şi triumfător.

Dar, văzînd că, plictisit, mă privea cu dispreţ, m-am hotărît dintr-odată să ucid în mine *învăţăcelul*.

Pe vremuri, filozoful care nu scria, dar gîndea nu era dispreţuit; de cînd lumea se ploconeşte în faţa eficacităţii, cerinţa de căpetenie a devenit scrierea *operei*, iar cei ce n-o fac sînt socotiţi „rataţi". Acei „rataţi" ar fi fost însă înţelepţii unor alte vremuri, şi o vor mîntui pe a noastră tocmai pentru că nu au lăsat nici o urmă.

Vine o vreme în care scepticului, după ce a tăgăduit totul, nu îi mai rămîne *nimic* de care să se îndoiască şi îşi suspendă de-a binelea judecata. Ce-i mai rămîne de făcut? Să se distreze sau să amorţească — frivolitatea sau animalitatea.

De cîte ori nu mi s-a întîmplat să întrezăresc scăpătarea cerebralităţii, istovirea conştiinţei, ultima *scenă* a gîndirii, urmată de o lumină care-mi îngheaţă sîngele în vine!

Către o înţelepciune vegetală: m-aş lepăda de toate spăimîntările pentru *surîsul* unui copac...

Timp şi anemie

Cît de apropiată îmi e bătrîna nebună care alerga să prindă timpul, care vroia să apuce o *bucată* de timp!

Există o corelaţie între deficienţa sîngelui şi rătăcirea în durată: cîte globule albe, atîtea clipe goale... Stările *conştiente* nu provin, oare, din decolorarea dorinţelor noastre?

Surprins ziua în amiaza mare de sperietura dulce a ameţelii, mă întreb cui s-o atribui: sîngelui, azurului? Sau anemiei, aflată la jumătate de drum între ele?

Paloarea ne arată în ce măsură trupul poate înţelege sufletul.

Cu vinele încărcate de nopţi, prezenţa ta printre ceilalţi oameni e la fel de oportună ca a unui epitaf în mijlocul unui circ.

În toiul Nepăsării, te gîndeşti la o criză zdravănă de epilepsie ca la o ţară a făgăduinţei.

O pasiune te mistuie cu atît mai mult cu cît obiectul ei e mai nelămurit; a mea a fost Plictisul, şi am fost doborît de imprecizia lui.

Timpul îmi e inaccesibil. Neputînd să-i urmez cadenţa, mă agăţ de el sau îl contemplu, dar nu mă aflu niciodată *în el*: nu este *elementul* meu. Neputinţa mea de a apuca un pic din timpul la care are acces tot omul e zadarnică!

Leucemia e grădina în care înfloreşte Dumnezeu.

Dacă desperarea poate fi minată de credinţă, de politică sau de bestialitate, melancolia nu se lasă zdruncinată de nimic, nu poate dispărea decît o dată cu sîngele nostru.

Plictisul e o angoasă larvară; urîtul — o ură visătoare.

Tristeţile noastre prelungesc taina pe care o schiţează surîsul mumiilor.

Numai anxietatea, utopie neagră, ne dă *precizări* despre viitor.

Să vomităm? Să ne rugăm? — Plictisul ne înalţă către un cer al Răstignirii care ne lasă în gură un gust de zaharină.

Multă vreme am crezut în virtuţile metafizice ale Ostenelii; e drept că ea ne coboară pînă la izvoarele Timpului. Dar ce aducem cu noi de acolo? Cîteva nerozii pe tema eternităţii.

„Sînt ca o păpuşă stricată, cu ochii căzuţi înăuntru."

Această vorbă a unui bolnav mintal cîntăreşte mai greu decît toate operele de introspecţie.

Pe cînd totul devine searbăd în jurul nostru, cît de tonică ne apare curiozitatea de a şti *cum* vom înnebuni!

De ne-ar fi dat să putem părăsi după voie neantul apatiei ca să alegem dinamismul remuşcărilor!

Faţă de plictisul ce mă aşteaptă, cel de acum îmi pare atît de plăcut insuportabil, încît mi-e teamă să nu-i istovesc teroarea.

Într-o lume lipsită de melancolie, privighetorile s-ar apuca să rîgîie.

De auziţi pe cineva folosind la tot pasul cuvîntul „viaţă", să ştiţi că este bolnav.

Interesul nostru faţă de Timp vine dintr-un snobism al Ireparabilului.

Ca să se iniţieze în tristeţe, în meşteşugul Nelămuritului, unora le trebuie o clipă, altora — o viaţă întreagă.

De nenumărate ori m-am retras în încăperea cu lucruri de prisos care este Cerul, de nenumărate ori am cedat nevoii de a mă *înăbuşi* întru Dumnezeu!

Nu pot fi eu însumi decît dacă mă înalţ pînă la furie sau cobor pînă la descurajare: la nivelul meu obişnuit, ignor faptul că exist.

Nu e uşor să dobîndeşti o nevroză; cei care izbutesc devin bogaţi, căci atît succesele, cît şi neîmplinirile îi fac să prospere.

Nu putem acţiona decît în funcţie de o durată-limită: o zi, o săptămînă, o lună, un an, zece ani sau o viaţă. De ne vom raporta faptele la Timp, timp şi fapte vor pieri deopotrivă: va fi aventura în Neant, iscarea Negaţiei.

Mai devreme sau mai tîrziu, orice dorinţă va trebui să-şi atingă istovirea, adică adevărul...

Conştiinţă a timpului: atentat împotriva timpului...

Datorită melancoliei — alpinism al leneşilor — escaladăm, *lungiţi în pat*, toate piscurile şi ne purtăm visele deasupra tuturor genunilor.

Să te plictiseşti înseamnă să mesteci timp, aşa cum mestecă unii tutun.

Fotoliul e un mare responsabil, un promotor al „sufletului" nostru.

Iau o hotărîre *în picioare*; mă întind — şi o anulez.

Ne-am împăca mai uşor cu necazurile de nu ne-ar ceda raţiunea sau ficatul.

Mi-am căutat un model în mine însumi. Ca să-l urmez, m-am bizuit pe dialectica indolenţei. E mult mai plăcut să nu *te* reuşeşti!

Să fi dedicat morţii toate orele pe care ţi le-ar fi luat practicarea unei meserii... Excesul de metafizică e apanajul călugărilor, al desfrînaţilor şi al celor fără căpătîi. Un „loc de muncă" l-ar fi transformat pînă şi pe Buddha într-un *nemulţumit* oarecare.

Siliţi-i pe oameni să stea întinşi zile şi zile de-a rîndul: canapelele vor izbuti ce n-au putut face războaiele şi lozincile. Plictisul e mai eficace decît armele şi ideologiile.

Scîrba pe care ne-o trezesc diferite lucruri nu e decît scîrba de noi înşine — pe căi ocolite.

Cînd surprind în mine o mişcare de revoltă, iau un somnifer sau consult un psihiatru. Orice mijloc e bun ca să ajungi la Indiferenţă fără să ai chemare.

Vidul este, dintru început, atributul leneşilor — metafizicieni din născare —, în timp ce pentru oamenii de treabă şi pentru filozofii de meserie el e o certitudine dobîndită la sfîrşitul vieţii, ca răsplată pentru decepţiile îndurate.

Pe măsură ce ne dezbărăm de ruşinări, ne aruncăm măştile. Vine o zi în care jocul s-a isprăvit; nu mai sînt ruşinări, nici măşti. Şi nu mai e nici *public*. Ne vom fi supraevaluat secretele şi vitalitatea mizeriilor noastre.

În fiecare zi ţin cîte-un mic sfat de taină cu propriul meu schelet, lucru pe care carnea nu mi-l va ierta niciodată.

Bucuria are un mare defect: lipsa de rigoare. Priviţi cît de riguroasă e, în schimb, logica fierei...

Dacă ai fost o singură dată trist *fără motiv*, ai fost toată viaţa trist fără să o ştii.

Hoinăresc de-a lungul şi de-a latul zilelor ca o tîrfă într-o lume fără trotuare.

Nu te învoieşti cu viaţa decît spunînd — *din toată inima* — o banalitate.

Între Plictis şi Extaz se deapănă întreaga noastră experienţă privitoare la timp.

Aţi izbîndit în viaţă? — Nu veţi cunoaşte nicicînd *orgoliul*.

Ne ascundem în spatele propriului obraz, în timp ce nebunul se destăinuie printr-al său. Se oferă, se dă pe faţă, se predă celorlalţi. Pierzîndu-şi masca, îşi face publică angoasa, o impune primului venit, îşi afişează enigmele. Atîta indiscreţie irită. E firesc, prin urmare, să fie legat fedeleş şi izolat.

Toate apele au culoarea înecului.

Fie din iubire de remuşcări, fie din lipsă de simţire, n-am întreprins nimic ca să mîntui bruma de absolut ce se află pe lume.

Devenirea: agonie *fără deznodămînt.*

Spre deosebire de plăceri, durerile nu duc la saţietate. Nu există lepros *blazat.*

Mîhnirea: o poftă pe care nici o nenorocire nu o poate sătura.

Nimic nu ne flatează ca obsesia morţii: *obsesia*, şi nu moartea.

Orele în care îmi pare inutil să mă ridic din pat mă fac să-i consider cu multă curiozitate pe Incurabili. Ţintuiţi în pat — şi în Absolut —, ei ştiu, pesemne, multe despre totul! Eu, însă, nu semăn cu ei decît prin virtuozitatea toropelii, prin rumegarea leneşă a zăbovirii prelungite în culcuş.

Cît timp plictiseala se limitează la chestiuni de sentiment, totul mai e cu putinţă; dacă a cuprins şi sfera judecăţii, s-a zis cu noi.

Rareori medităm stînd în picioare, şi mai rar mergînd. Din înverşunarea de a ne păstra poziţia verticală s-a născut Fapta; de

aceea, ca să protestăm împotriva mîrşăviilor ei, ar trebui să imităm poziţia cadavrelor.

Desperarea e obrăznicia nenorocirii, o formă de provocare, o filozofie potrivită epocilor lipsite de sfială.

Nu te mai temi de ziua de mîine dacă ai învăţat să scoţi din Vid sumedenie de lucruri de preţ. Plictiseala săvîrşeşte minuni: converteşte vacuitatea în substanţă, este ea însăşi *vid hrănitor*.

Pe măsură ce îmbătrînesc, îmi place tot mai puţin să o fac pe Hamletul. De pe acum nu ştiu ce spaimă anume să încerc în faţa morţii...

Occident

Orgoliu modern: am pierdut prietenia unui om pe care-l stimam, fiindcă m-am încăpăţînat să-i spun că eram mai nevolnic decît el.

În zadar caută Occidentul o formă de agonie demnă de trecutul lui.

Don Quijote reprezintă tinereţea unei civilizaţii: îşi *născocea* evenimente, pe cîtă vreme noi nu mai ştim cum să scăpăm de evenimentele care ne asaltează.

Orientul s-a interesat de flori şi renunţare. Noi, dimpotrivă, ne-am dedat maşinilor şi efortului, cuprinşi de o galopantă melancolie — ultimă tresăltare a Occidentului.

Cîtă întristare să vezi popoarele cu trecut mare cerşind un adaos de viitor!

Vremea noastră va fi marcată de romantismul deştăraţilor. A început să se întrevadă un univers în care nimeni nu va fi *din partea locului*.

În fiecare dintre cetăţenii de azi sălăşluieşte un petec de mîine.

O mie de ani de războaie au întărit Occidentul; o sută de ani de „psihologie" l-au adus la marginea prăpastiei.

Prin secte, mulţimile participă la Absolut, şi un popor întreg îşi poate vădi vitalitatea. Prin ele s-a pregătit, în Rusia, Revoluţia şi potopul slav.

Catolicismul, de cînd a dobîndit o prea frumoasă rigoare, e cuprins de scleroză; menirea-i, totuşi, nu s-a isprăvit: are de purtat doliu după latinitate.

Boala de care suferim fiind o boală a istoriei, o întunecare a Istoriei, ne vedem siliţi să generalizăm constatarea lui Valéry: ştim, azi, că civilizaţia e muritoare, că gonim spre zări de dambla, spre miracole ale extremului rău, spre vîrsta de aur a groazei.

Prin intensitatea conflictelor, cel de al şaisprezecelea veac ne este mai apropiat

decît oricare altul. Nu văd, însă, în vremea noastră, nici un Luther şi nici un Calvin. Faţă de acei uriaşi, şi de cei din vremea lor, sîntem nişte pigmei meniţi — nu prin strădiunţă, ci ca urmare a învăţăturii dobîndite — unei ursite monumentale. Lipsiţi de măreţia lor, sîntem totuşi mai presus de ei într-o privinţă: în frămîntările lor, aveau o portiţă de scăpare, laşitatea de a se socoti printre cei aleşi. Preursirea, singurul gînd încă ademenitor al credinţei creştine, îşi păstra, pentru ei, noima ambivalentă. Pentru noi, nimeni nu mai poate fi rînduit între cei aleşi.

De-i ascultaţi pe germani sau pe spanioli desluşindu-şi păsurile, veţi auzi mereu acelaşi cîntec: tragic, tragic... E felul lor de a vă lămuri asupra năpastelor şi a lîncezirilor, asupra căilor pe care-au ajuns la liman...

De la cei din părţile Balcanilor, veţi auzi alt refren: ursita, ursita... Aşa îşi tăinuiesc, din sfială, popoare mai apropiate de obîrşii mîhnirile sterpe. E decenţa troglodiţilor.

Raporturile cu francezii te învaţă să fii nefericit *cu gentileţe*.

Popoarele care, neiubind palavrele, frivolitatea şi aproximaţiile, îşi *trăiesc* hiperbolele verbale sînt o pacoste pentru alte po-

poare, dar şi pentru ele însele. Stăruie asupra fleacurilor, pun osîrdie în treburi secundare şi tragism în mărunţişuri. De se mai încurcă şi cu împătimirea pentru statornicie şi detestabila neputinţă de a trăda, nu le mai poate aştepta decît pieirea. Ca să le fie corectate meritele, ca să fie vindecate de păgubitoarea lor profunzime, trebuie să fie convertite la simţirea celor din Miazăzi şi să le fie inoculat virusul farsei.

Dacă Napoleon ar fi ocupat Germania cu marsiliezi, lumea ar arăta azi cu totul altfel.

Putea-vor fi meridionalizate popoarele grave? De răspunsul la această întrebare atîrnă viitorul Europei. Dacă germanii se apucă să muncească iar aşa cum munceau pînă nu demult, Apusul e pierdut, aşa cum pierdut este şi dacă ruşii nu-şi redobîndesc tradiţionalul chef de lene. Ar trebui cultivat — şi la unii, şi la ceilalţi — gustul pentru *farniente*, plăcerea apatică a siestei, ar trebui să fie ademeniţi cu desfătările moleşirii şi ale nestatorniciei.

... Asta doar dacă nu ne-am resemnat cumva cu soluţiile pe care Prusia sau Siberia le-ar impune diletantismului nostru.

Nu există evoluţie sau avînt care să nu fie, măcar în clipele de intensitate, distrugătoare.

Devenirea lui Heraclit sfidează vremurile, pe cînd aceea a lui Bergson s-a trezit azvîrlită pe mormanul de dibuiri naive şi de vechituri filozofice.

Fericiţi călugării care, spre sfîrşitul Evului Mediu, alergau din oraş în oraş să vestească sfîrşitul lumii! Nu avea nici o importanţă că prorocirea tot întîrzia să se înfăptuiască: se puteau dezlănţui, îşi lăsau spaimele să se reverse în voie şi le slobozeau asupra mulţimilor. O asemenea terapeutică n-ar fi de nici un folos în vremea noastră, cînd panica, intrată în rîndul moravurilor curente, şi-a pierdut orice virtuţi.

Ca să mînuieşti oamenii, trebuie să ai viciile lor, şi încă să le ai cu vîrf şi îndesat. Gîndiţi-vă cum a fost cu papii: cît s-au dedat preacurviei, incestului şi asasinatului, au dominat întreaga suflare lumească, iar Biserica era atotputernică. De cînd respectă poruncile învăţăturii bisericeşti, şi-au pierdut puterea: abstinenţa şi cumpătarea le vor fi fost fatale; devenind respectabili, nu mai sînt temuţi de nimeni. Pilduitor asfinţit al unei instituţii.

Prejudecata onoarei e atributul civilizaţiilor rudimentare. Ea dispare o dată cu

înstăpînirea lucidităţii, o dată cu înscăunarea laşilor, a celor care, dat fiind că au „înţeles" totul, nu mai au nimic de apărat.

Timp de trei veacuri, Spania a păstrat cu străşnicie secretul Ineficacităţii. Azi, întreg Occidentul îl are: nu l-a furat, ci l-a descoperit prin eforturi proprii, *prin introspecţie*.

Prin barbarie, Hitler a încercat să salveze o întreagă civilizaţie. Întreprinderea lui a fost un eşec; — a fost, totuşi, ultima *iniţiativă* a Occidentului.

Continentul ăsta ar fi meritat, poate, mai mult. Dar cine-i de vină că n-a fost în stare să dea la iveală un monstru de altă calitate?

Rousseau a fost un flagel pentru Franţa, ca Hegel pentru Germania. Indiferentă faţă de istorie şi de sisteme, Anglia s-a învoit cu mediocritatea; „filozofia" ei a stabilit valoarea *senzaţiei*, politica ei — valoarea *afacerii*. Empirismul a fost răspunsul Angliei la elucubraţiile Continentului, iar Parlamentul — sfidarea pe care a aruncat-o utopiei, patologiei eroice.

Echilibrul politic nu poate fi obţinut decît de nulităţi de soi. Cine a adus catastrofele? Apucaţii, cei ce nu pot sta locului,

neputincioşii, insomniacii, artiştii rataţi purtînd coroană, sabie sau uniformă şi, mai mult decît toţi, optimiştii, cei care *speră* pe spinarea altora.

Nu-i elegant să abuzezi de nenoroc: unii indivizi, la fel ca unele popoare, se complac în necazuri pînă-ntr-atît, încît dezonorează tragedia.

Spiritele lucide ar trebui — spre a da un caracter oficial oboselii lor şi a o impune altora — să se constituie într-o *Ligă a Dezamăgirii*. Aşa vor izbuti poate să atenueze presiunea istoriei, să facă viitorul facultativ...

Rînd pe rînd, am adorat şi detestat multe popoare, dar niciodată nu mi-a dat prin minte să reneg spaniolul care mi-ar fi plăcut să fiu ...

I. Instincte şovăielnice, credinţe hîrbuite, marote şi trăncăneală. Peste tot, numai cuceritori ieşiţi la pensie, rentieri ai eroismului de altădată, confruntaţi cu tineri Alarici care pîndesc Romele şi Atenele. Peste tot, paradoxuri de limfatici. Altădată, butadele de salon circulau peste ţări şi mări, biruiau prostia sau o şlefuiau. Euro-

pa, cochetă şi neînduplecată, era atunci în floarea vîrstei; — astăzi, senilă şi neputincioasă, nu mai îmboldeşte pe nimeni. Totuşi, există barbari care abia aşteaptă să-i moştenească dantelele şi pe care prelungirea agoniei ei îi irită.

II. Franţa, Anglia, Germania; poate şi Italia. Cît despre toţi ceilalţi... Oare prin ce accident civilizaţiile se împotmolesc la un moment dat? De ce pictura flamandă şi mistica spaniolă n-au înflorit decît timp de o clipă? Cîte popoare au supravieţuit momentului în care geniul lor s-a arătat în toată strălucirea! De aceea, degradarea lor e tragică; decăderea Franţei, Germaniei şi Angliei vine însă dintr-un ireparabil intern, din consumarea unui proces, din îndeplinirea unei îndatoriri: e o decădere firească, explicabilă, meritată. Putea să fie altminteri? Acele ţări au prosperat şi s-au năruit împreună din spirit de concurenţă, de fraternitate şi de ură; între timp, pe restul planetei, tîlhărimea de sorginte mai nouă aduna energii, se înmulţea şi aştepta.

Triburi cu instincte imperioase se strîng laolaltă şi formează o mare putere; vine şi clipa în care, resemnate şi şubrezite, ajung să-şi dorească un rol subaltern. Cînd nu-i mai cotropeşti pe alţii, accepţi să fii tu însuţi cotropit. Drama lui Hanibal a fost de a se fi născut prea devreme; cîteva veacuri

mai tîrziu, găsea porţile Romei deschise. Imperiul ajunsese de izbelişte, aşa cum e azi Europa.

III. Ne-a fost dat tuturor să cunoaştem boala care a cuprins Occidentul. Artă, iubire, religie, război — ştim prea multe despre toate ca să mai credem în ele. Atîtea veacuri s-au ros făcînd-o... Epoca *finitului* deplin s-a dus. Materia poemelor? Istovită şi ea. — Să iubeşti? Pînă şi mitocanii resping „sentimentul". —Mila? Duceţi-vă prin catedrale: numai nătîngii mai vin de se roagă. Cine mai vrea să *lupte*? Figura eroului e perimată: numai măcelul impersonal mai are trecere. Sîntem marionete clarvăzătoare, bune numai să facem nazuri în faţa iremediabilului.

Occidentul? O *posibilitate* fără viitor.

IV. Nefiind în stare să ne apărăm vicleniile în faţa forţei muşchilor, vom fi tot mai puţin utilizabili pentru vreun scop, oricare ar fi el: primul venit ne va lega fedeleş. Priviţi *Occidentul* : e plin ochi de învăţături, de dezonoare şi de trîndăvie. Aici aveau să ajungă cruciaţii, cavalerii şi piraţii, la stupoarea misiunii împlinite.

Cînd îşi replia legiunile, Roma ignora Istoria şi învăţămintele crepusculului. Nu

este şi cazul nostru. Cît de întunecat va fi acel Mesia ce ne e hărăzit!

Oricine opreşte — din nebăgare de seamă sau din nepricepere — oricît de puţin omenirea din mers devine un binefăcător pentru ea.

Catolicismul a creat Spania doar ca s-o înăbuşe mai bine. E o ţară în care călătoreşti ca să admiri Biserica şi ca să poţi bănui plăcerea pe care-o poate da uciderea unui paroh.

Occidentul face progrese, îşi arborează, cu sfială, ramolismentul — şi, de pe acum, îi invidiez mai puţin pe cei care, martori la năruirea Romei, credeau că se bucurau de o mîhnire unică, netransmisibilă.

Adevărurile umanismului, încrederea în om şi celelalte de acest fel nu mai au decît tăria unor ficţiuni, înflorirea unor umbre. Occidentul *era* acele adevăruri, acum e doar ficţiuni şi umbre. La fel de sărăcit ca şi ele, nu-i mai este dat să le verifice. Le tîrîie, le expune, dar nu le mai *impune*; ele nu mai sînt *de temut*. De aceea, cei care se agaţă de

umanism folosesc o vocabulă extenuată, lipsită de suport afectiv — o vocabulă spectrală.

La urma urmei, continentul ăsta nu şi-a jucat, poate, cea din urmă carte. Ce-ar fi dacă s-ar apuca să corupă restul lumii, răspîndindu-şi miasmele asupra-i? Ar fi un nou fel de a-şi păstra prestigiul şi de a-şi manifesta strălucirea.

În viitor, dacă omenirii îi va fi dat s-o ia de la capăt, o va face cu rămăşiţe, cu mongolii de pretutindeni, cu drojdia continentelor: se va contura o civilizaţie caricaturală, la ivirea căreia cei care au făurit adevărata civilizaţie, neputincioşi, vor asista ruşinaţi, abătuţi, şi, în cele din urmă, se vor refugia în idioţie, stare în care vor putea uita strălucirea dezastrelor lor.

Circul singurătăţii

I

Nu-ţi poţi apăra singurătatea dacă nu ştii să te faci odios.

Sînt încă viu numai pentru că îmi stă în putere să mor cînd voi crede eu de cuviinţă: fără *ideea* sinuciderii, m-aş fi omorît dintotdeauna.

Un scepticism care nu ne ruinează sănătatea nu-i decît un exerciţiu intelectual.

Să nutreşti, în sărăcie, o încrîncenare răutăcioasă demnă de un tiran, să te înăbuşi sub povara unei cruzimi tăinuite, să te urăşti — în lipsă de subalterni pe care să-i poţi măcelări sau de niscai imperiu în care să bagi groaza — pe tine însuţi, să fii un Tiberius sărac ...

Desperarea irită prin întemeierea ei solidă, prin evidenţa ei, prin „documentare": e reportaj. Dimpotrivă, dacă examinaţi speranţa, veţi constata generozitatea ei *în neadevăr*, mania de a afabula, refuzul evenimentului: e o aberaţie, o ficţiune. Şi tocmai în această aberaţie sălăşluieşte viaţa, care se nutreşte din această ficţiune.

Cezar? Don Quijote? Pe care dintre ei, în înfumurarea mea, voiam să mi-l aleg ca model? N-are importanţă. Fapt este că, într-o zi, cîndva, de pe un meleag îndepărtat, am pornit să cuceresc lumea, toate perplexităţile lumii ...

Atunci cînd, dintr-o mansardă, privesc forfota oraşului, mi se pare că e la fel de onorabil să fii paracliser sau proxenet.

De-ar trebui să renunţ la diletantism, m-aş specializa în urlet.

Nu mai eşti tînăr din clipa în care începi să nu-ţi mai alegi duşmanii, mulţumindu-te cu cei ce-ţi stau la îndemînă.

Pizma se iscă din faptul că am rămas mai prejos de noi înşine: nu le vom ierta niciodată *celorlalţi* că s-a întîmplat aşa.

În derivă prin Vag, mă agăţ de cel mai mic necaz ca de o scîndură salvatoare.

Vreţi să apară tot mai mulţi dezechilibraţi, să se agraveze tulburările mintale şi să fie nevoie de cîte-un ospiciu de alienaţi în fiecare colţ al oraşului?

Interziceţi *înjurătura*.

Vă veţi da seama, atunci, de virtuţile ei eliberatoare, de funcţia ei terapeutică, de superioritatea ei de metodă asupra psihanalizei, a gimnasticilor orientale sau a Bisericii. Veţi înţelege, mai ales, că virtuţilor ei minunate şi ajutorului pe care ni-l dă pe loc în caz de nevoie le datorăm, cei mai mulţi dintre noi, faptul că nu am devenit nici criminali, nici nebuni.

Venim pe lume cu o capacitate de a admira pe care nici zece planete n-ar putea-o istovi — Pămîntul, însă, o epuizează din oficiu.

Să te trezeşti, dimineaţa, taumaturg, hotărît să-ţi mobilezi ziua cu miracole, pentru ca, mai apoi, să te întorci în pat şi să rumegi, pînă seara, necazuri amoroase sau băneşti ...

Mi-am pierdut, în contact cu oamenii, toată prospeţimea nevrozelor.

Nimic nu-l trădează mai mult pe omul de rînd decît refuzul de a se lăsa deceptionat.

Cînd rămîn fără un ban în buzunar, mă străduiesc să-mi imaginez *cerul luminii sonore*, care, după învăţătura budismului japonez, constituie una dintre etapele pe care înţeleptul le are de străbătut ca să se înalţe deasupra lumii — şi, poate, îmi zic eu, şi a problemelor financiare.

Dintre toate calomniile, cea mai rea e aceea care are drept ţintă lenea noastră, tăgăduindu-i autenticitatea.

În copilărie, obişnuiam, împreună cu tovarăşii mei de joacă, să privesc cum lucra groparul. Uneori ne dădea cîte-un craniu, cu care ne apucam să jucăm fotbal. Era, pentru noi, o bucurie pe care nici un gînd funebru nu venea s-o umbrească.

Timp de mulţi ani am trăit într-un mediu de preoţi: aveau la activ săvîrşirea a mii de masluri şi totuşi pe nici unul nu-l neliniştea gîndul morţii. Mai tîrziu, aveam să înţeleg că singurul cadavru din care putem

trage ceva profit e cadavrul ce *se pregăteşte* în fiecare dintre noi.

Fără Dumnezeu, totul e neant. Iar Dumnezeu? Neantul suprem.

II

Dorinţa de a muri mi-a fost singura grijă, căreia i-am sacrificat totul, pînă şi moartea.

Dacă un animal se ţicneşte, începe să semene cu omul. Priviţi un cîine furios sau abulic: s-ar zice că-şi aşteaptă romancierul sau poetul.

Orice experienţă profundă e formulată în termeni de fiziologie.

Un om de caracter poate fi transformat în marionetă prin linguşire, sub a cărei dulce putere privirea cea mai vioaie capătă expresie bovină. Pătrunde mai adînc decît boala şi alterează în egală măsură glandele, viscerele şi spiritul: e singura armă de care dispunem pentru a ne înrobi semenii, pentru a-i demoraliza şi corupe.

În pesimist coexistă o bunătate ineficace şi o răutate nesatisfăcută.

M-am dezbărat de Dumnezeu din nevoia de a mă putea reculege: am scăpat astfel de cel din urmă *pisălog*.

Cu cît ne asaltează mai tare nenorocirile, cu-atît devenim mai uşuratici: pînă şi mersul ni se schimbă. Ne fac să păşim altfel, mai făloşi: înăbuşesc în noi persoana, exaltînd *personajul*.

... Dacă n-aveam impertinenţa să mă socotesc cea mai nenorocită ființă din lume, de mult m-aş fi prăbuşit.

Să crezi că omul, pentru a se distruge, are nevoie de ajutorul unei ursite înseamnă să-i aduci o straşnică ocară... Nu şi-a cheltuit el toată lamura sinelui ca să-şi lichideze propria legendă? În refuzul de a dăinui, în oroarea de sine sălăşluieşte justificarea sau, cum se zicea pe vremuri, măreţia lui.

De ce să ne retragem şi să ieşim din joc, cînd mai sînt atîtea şi atîtea ființe pe care le putem decepţiona?

Cînd sînt cuprins de patimi, de intoleranţe, de accese de credinţă, mă simt în stare să ies în stradă, să mă lupt şi să mor ca partizan al Vagului, ca pătimaş susţinător al lui Poate...

Ai năzuit să dai foc universului întreg şi n-ai izbutit nici măcar să aprinzi, de la flacăra ta, cuvintele, să faci ca măcar unul singur să *ardă*.

Mi-am cheltuit dogmatismul în înjurături, aşa că nu-mi mai rămîne nimic de făcut decît să fiu sceptic.

Mă ocupam, cu tot sîrgul, de studii dintre cele mai serioase cînd, deodată, am descoperit că într-o bună zi voi muri, ceea ce mi-a zdruncinat modestia. Convins că nu mai aveam nimic de învăţat, mi-am părăsit studiile şi m-am apucat să împărtăşesc lumii întregi descoperirea mea cea nemaipomenită.

Spirit pozitiv care a apucat pe căi greşite şi s-a ticăloşit, Demolatorul crede, cu candoare, că merită osteneală să distrugi adevărurile. E un tehnician de-a-ndoaselea,

un pedant al vandalismului, un evanghelist rătăcit.

Îmbătrînind, înveţi să-ţi înlocuieşti spăimîntările cu rînjete.

Nu mă mai întrebaţi ce program am: *să respiri* nu e un program?

Cea mai bună metodă de a ni-i îndepărta pe ceilalţi constă în a-i invita să se bucure de înfrîngerile noastre: după aceea, putem fi siguri că-i vom urî toată viaţa.

„Ar trebui să munciţi, să cîştigaţi o pîine, să vă adunaţi puterile. — Puterile mele? Le-am risipit toate pentru a şterge din mine orice urmă de Dumnezeu... Iar acum, voi fi în veci *neocupat*."

Orice act măguleşte hiena din noi.

În clipele de extremă istoveală, simţim, dintr-o dată, care e *esenţa* morţii; percepţie-limită, ce se lasă cu greu exprimată lămurit; derută metafizică pe care cuvintele n-o pot cuprinde şi fixa. Aşa se explică fap-

tul că, pe această temă, interjecţiile unei bătrîne analfabete ne spun mai mult decît jargonul filozofului.

Natura a creat indivizii numai spre a-i fi de folos Durerii, dîndu-i ocazia să se răspîndească pe socoteala şi spre paguba lor.

Trebuie să ai sensibilitatea celor jupuiţi de vii sau o tradiţie îndelungată a viciului ca să poţi asocia cu plăcerea conştiinţa plăcerii, căci durerea şi conştiinţa durerii se confundă pînă şi la imbecili.

Să-ţi tăinuieşti suferinţa, să o degradezi, transformînd-o în voluptate —. şmecherie a introspecţiei, tertip al celor delicaţi, diplomaţie a geamătului.

Tot schimbîndu-mi atitudinea faţă de soare, nu mai ştiu de pe ce picior să-l tratez.

Nu poţi descoperi că zilele au un gust decît dacă te sustragi de la obligaţia de a avea un destin.

Cu cît oamenii îmi sînt mai indiferenţi, cu-atît mai mult mă tulbură; iar cînd

îi disprețuiesc, nu mă pot apropia de ei fără să mă bîlbîi.

Dacă am stoarce creierul unui nebun, lichidul obținut ar părea sirop față de fierea secretată de anumite mîhniri.

Nimeni să nu încerce să trăiască dacă nu și-a făcut educația de victimă.

Mai mult decît o reacție de apărare, timiditatea e o *tehnică*, perfecționată continuu de megalomania neînțeleșilor.

Cînd n-ai avut norocul să ai părinți alcoolici, trebuie să te intoxici toată viața ca să compensezi apăsătoarea moștenire a virtuții părintești.

Se poate vorbi cinstit de altceva decît de Dumnezeu și de sine?

III

Mirosul creaturii ne pune pe urmele unei divinități fetide.

Dacă Istoria ar avea un scop, cît de jalnică ar fi soarta noastră, a celor ce n-am înfăptuit nimic! Dar, în lipsa de sens generală, ne putem purta semeţi, noi, lepădături netrebnice, canalii mîndre că am avut dreptate.

Cîtă îngrijorare, cînd nu eşti sigur de propriile-ţi îndoieli şi te întrebi: sînt îndoieli cu adevărat?

Cel ce nu s-a împotrivit instinctelor, nu şi-a impus o lungă asceză sexuală sau n-a cunoscut nicicum dezmăţul abstinenţei va fi impermeabil la limbajul crimei sau al extazului: nu va înţelege niciodată obsesiile marchizului de Sade, şi nici pe cele ale sfîntului Ioan al Crucii.

Orice înrobire, fie ea faţă de dorinţa de a muri, demască fidelitatea noastră faţă de impostura „eului".

Cînd vă încearcă ispitirea Binelui, duceţi-vă la piaţă, alegeţi, din mulţimea de acolo, o bătrînă, pe cea mai năpăstuită, şi călcaţi-o tare pe picior. Priviţi-i dezlănţuirea pătimaşă, fără să-i răspundeţi în vreun fel, pentru ca, datorită fiorului pe care-l dă ex-

cesul de adjective, să poată şi ea trăi, în sfîrşit, o clipă de apoteoză.

Ce folos să te lepezi de Dumnezeu doar ca să te închizi în tine? Ce rost are o astfel de substituire de mortăciuni?

Cerşetorul e un sărac care, dornic de aventură, a părăsit sărăcia ca să exploreze junglele milosteniei.

Fugind de defectele oamenilor, fugi şi de virtuţile lor: iată că înţelepciunea e păgubitoare.

De n-aş nutri nădejdea unei dureri şi mai mari, n-aş putea-o îndura pe cea din clipa de faţă, oricît ar fi de intensă.

Să speri înseamnă să *dezminţi* viitorul.

Din veacul veacului, Dumnezeu a ales mereu în locul nostru; pînă şi cravatele pe care le purtăm.

Nu poţi înfăptui şi izbuti nimic fără o băgare de seamă extremă în privinţa cauzelor *secundare*.

„Viaţa” e o îndeletnicire de gînganie.

Stăruinţa pe care-am pus-o în combaterea fascinaţiei sinuciderii mi-ar fi ajuns cu prisosinţă ca să-mi cîştig mîntuirea, ca să mă contopesc cu Dumnezeu.

Cînd nimic nu ne mai dă ghes, ajungem la „plictiseală”, imboldul cel de pe urmă. Nu ne mai putem lipsi de ea şi o căutăm, în desfătare şi în rugă. Şi ne e atît de teamă să nu fim lipsiţi de ea, încît „plictiseala noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi” devine refrenul aşteptărilor şi rugilor noastre.

Oricît ai fi de familiarizat cu operaţiile spiritului, nu poţi *gîndi* timp de mai mult de două sau trei minute pe zi; poţi doar, de plăcere sau din obligaţie profesională, să te străduieşti timp de cîteva ore să brutalizezi vorbele sau să storci din ele idei.

Intelectualul reprezintă decăderea majoră, eşecul culminant al lui Homo sapiens.

Iluzia că n-am fost nicicînd păcălit vine din faptul că tot ceea ce mi-a plăcut sau am iubit mi-a stîrnit totodată ura.

Putem noi fi oricît de versaţi întru saţietate, şi tot vom rămîne mai prejos de precursorul nostru, Xerxes. N-a făgăduit el prin ucaz o răsplată aceluia care ar fi născocit o voluptate nouă? — A fost cel mai modern gest din Antichitate.

IV

Cu cît un spirit e mai expus *pericolelor*, cu-atît simte mai mult nevoia să pară superficial, să arboreze un aer frivol şi să facă să sporească numărul neînţelegerilor cu privire la el.

După vîrsta de treizeci de ani, interesul nostru faţă de evenimente ar trebui să nu fie mai mare decît acela al astronomului faţă de bîrfele mărunte.

Idiotul este singurul înzestrat pentru a respira.

Pe măsură ce îmbătrînim, nu atît funcţiile intelectuale ni se împuţinează, cît *puterea de a despera*, căreia, tineri, nu ştiam să-i apreciem nici farmecul, nici ridicolul.

Ce păcat că, pentru a ajunge la Dumnezeu, trebuie să treci prin credinţă!

Viaţa — acest pompierism al materiei.

Argument împotriva sinuciderii: nu e necuviincios să părăseşti o lume care s-a pus, docilă, în slujba tristeţilor noastre?

Te poţi îmbăta necontenit, dar nu vei dobîndi nicicînd siguranţa de sine a acelui Cresus de azil care spunea: „Ca să fiu liniştit, mi-am cumpărat aerul tot, l-am făcut proprietatea mea."

Stînjeneala pe care o simţim în faţa unui om ridicol vine din imposibilitatea de a ni-l închipui pe patul de moarte.

Numai optimiştii se sinucid, şi anume aceia dintre ei care nu mai pot fi optimişti. Ceilalţi oameni, cei care nu au nici un motiv ca să trăiască, au cu atît mai puţin vreunul ca să moară.

Ţifnoşii se răzbună pe gîndurile lor pentru veselia pe care au cheltuit-o în relaţiile lor cu semenii.

Nu ştiam nimic despre ea; convorbirea noastră a luat totuşi o întorsătură din cele mai macabre: i-am vorbit despre mare, despre comentariul acela la textul Ecleziastului. Şi nu mică mi-a fost mirarea cînd, după ce mi-am încheiat tirada despre isteria valurilor, am auzit-o zicînd: „Nu e bine să-ţi plîngi de milă.”

Vai şi amar de necredinciosul care, confruntat cu insomnia, nu dispune decît de un stoc firav de rugăciuni!

Să fie oare cu totul întîmplător că toţi aceia care mi-au deschis zările morţii erau nişte gunoaie ale societăţii?

Pentru nebun, oricine şi orice e bun de ţap ispăşitor, descumpănirile şi le rezolvă dînd vina pe alţii, oameni sau obiecte: delirul îi dă sufletului putinţa să se gospodărească prin extindere. Noi, zdraveni la minte, siliţi să procedăm cu discernămînt, ne repliem asupra înfrîngerilor noastre, ne agăţăm de ele, din neputinţa de a găsi în afara noastră cauzele lor şi sursele ce le alimentează: bunul-simţ ne obligă la o economie închisă, la o autarhie a eşecului.

„Nu se cade — îmi veți spune — să te stropșești și să cîrtești fără preget împotriva rînduielii lumii acesteia. — Dar ce vină am că nu sînt decît un parvenit al nevrozei, un Iov ce-și caută lepra, un Buddha de doi bani, un scit lenevos și rătăcit?"

Satira și suspinul mi se par la fel de îndreptățite. Citind un pamflet sau o „Ars moriendi" găsesc că tot ce scrie acolo e adevărat... Cu dezinvoltura milei, mă tolănesc pe adevăruri și mă contopesc cu cuvintele.

„Vei fi obiectiv!" — blestem al nihilistului, care *crede în tot*.

Cînd ne aflăm în culmea îngrețoșării, parcă un șobolan ni s-a strecurat în creier, stă acolo și visează.

Nu preceptele stoicismului ne vor înfățișa utilitatea înjosirii sau farmecul loviturilor sorții. Manualele de nesimțire sînt prea rezonabile. Ar trebui ca fiecare să încerce puțin modul de viață al vagabonzilor fără căpătîi! Să te îmbraci în zdrențe, să te postezi pe la vreo răspîntie, să întinzi mîna de cîte ori trece cineva, să înduri disprețul trecătorilor sau să le mulțumești că s-au arătat milostivi — asta da, smerire de sine!

Sau să ieşi în stradă şi să ocărăşti oameni necunoscuţi ca să te pălmuiască...

Multă vreme am frecventat tribunalele cu unicul scop de a-i contempla pe recidivişti, superioritatea lor faţă de legi, grăbita lor rîvnă de a decădea. Şi, totuşi, ei sînt nişte prăpădiţi în comparaţie cu tîrfele, atît de dezinvolte în faţa instanţei. Detaşarea lor e deconcertantă; n-au deloc amor propriu; nu le răneşte nici o ocară, nu le jigneşte nici un adjectiv. Cinismul e forma pe care o îmbracă, la ele, cinstea. O fată de şaptesprezece ani, măreţ de oribilă, îi răspunde judecătorului care încearcă să-i smulgă făgăduiala de a nu mai bate trotuarul: „Nu pot să vă promit, domnule judecător."

Nu-ţi poţi cunoaşte bine propria putere decît fiind umilit. Ca să ne consolăm de ruşinările pe care nu le-am îndurat, ar trebui să ne umilim noi înşine, să scuipăm în oglindă în aşteptarea momentului cînd va veni întreaga obşte să ne cinstească cu saliva ei. Să ne ferească Dumnezeu de o soartă *distinsă*.

Atît de mult am mîngîiat ideea fatalităţii, atîta am cultivat-o, şi cu sacrificii atît de mari, încît, în cele din urmă, iată, s-a materializat: nu mai e o abstracţiune, a prins viaţă, palpită, se înalţă în faţa mea şi mă zdrobeşte cu greutatea întregii vieţi pe care i-am dăruit-o.

Religie

Dacă aş crede în Dumnezeu, înfumurarea mea nu ar avea margini, aş fi în stare să mă plimb pe stradă în pielea goală ...

Sfinţii au recurs atît de mult la arma facilă a paradoxului, încît nu se poate să nu fie citaţi în conversaţiile de salon.

Cînd foamea de suferinţă care te chinuie e atît de mare încît ţi-ar trebui mii şi mii de vieţi ca s-o poţi domoli, îţi dai seama din ce cumplită caznă s-a putut isca ideea metempsihozei.

În afara materiei, totul e muzică: însuşi Dumnezeu nu e decît o halucinaţie sonoră.

Urmărind antecedentele unui oftat, putem ajunge la clipa de dinainte — sau la a şasea zi a Facerii.

Numai orga ne face să pricepem cum eternitatea poate *evolua*.

Nopţile în care nu mai poţi înainta prin Dumnezeu, în care l-ai străbătut în lung şi-n lat, în care l-ai tocit tot, călcîndu-l în picioare, acele nopţi din care ieşi cuprins de gîndul de a-l arunca la gunoi..., de a îmbogăţi lumea cu un lucru inutil.

De n-ar exista vigilenţa ironiei, cît de uşor ar fi să înfiinţăm o religie! Ar fi de ajuns să-i lăsăm pe diverşi gură-cască să se îmbulzească împrejurul spaimelor noastre locvace.

Nu Dumnezeu, ci Durerea se bucură de avantajele omniprezenţei.

În încercările cruciale, ţigara ne este de-un ajutor mai mare decît Evangheliile.

Suso povesteşte că, folosind un stilet, şi-a gravat pe piept, în dreptul inimii, numele lui Isus. Nu a sîngerat în zadar: după cîtăva vreme, din rana lui izvora lumină.

De mi-ar fi mai tare necredinţa! De-aş putea, înscriindu-mi în carne un alt nume,

pe cel al Adversarului, să-i slujesc de firmă luminoasă!

Am vrut să mă sălăşluiesc în Timp; era de nelocuit. Cînd m-am întors spre Veşnicie, n-am mai simţit pămîntul sub picioare.

Vine o clipă în care fiecare îşi spune; „Ori Dumnezeu, ori eu”, şi se aruncă într-o luptă din care amîndoi ies împuţinaţi.

Taina unei fiinţe e totuna cu suferinţele la care nădăjduieşte.

Nemaicunoscînd, ca experienţe religioase, decît îngrijorările erudiţiei, contemporanii noştri *cîntăresc* Absolutul, îi studiază varietăţile, păstrîndu-şi fiorii pentru mituri — vîrtejuri ameţitoare pentru conştiinţele de istoric. Nu te mai rogi, ci formulezi epiloguri despre rugăciune. S-a isprăvit cu exclamaţiile; acum se fac numai teorii. Religia boicotează credinţa. Odinioară porneai, cu dragoste sau cu ură, pe drumul hazardat către Dumnezeu; acum, din neant inepuizabil, Dumnezeu a ajuns, spre marea desperare a misticilor şi a ateilor, o simplă *problemă*.

Ca orice iconoclast, mi-am zdrobit idolii ca să mă închin apoi frînturilor rămase.

Sfinţenia mă înfioară: e un amestec în necazurile altora, o barbarie a milostivirii, o milă *fără scrupule*...

De unde ne vine obsesia Tîrîtoarei? — Nu cumva din frica de o ultimă ispitire, de o cădere viitoare care, de astă dată, să fie ireparabilă şi să ne facă să pierdem pînă şi *amintirea* Paradisului?

Vremurile acelea în care dis-de-dimineaţă ascultam un marş funebru pe care-l îngînam apoi de-a lungul zilei, pînă ce, seara, tocit, se transforma în *imn*...

Cît de vinovat e creştinismul pentru a fi corupt scepticismul! Unui grec nu i-ar fi dat prin gînd să asocieze geamătul cu îndoiala. S-ar fi dat înapoi, îngrozit, în faţa lui Pascal, şi cu atît mai mult în faţa inflaţiei sufletului pe care a adus-o Crucea şi care a demonetizat spiritul.

Să fii mai neutilizabil decît un sfînt...

Cuprinşi de dor de moarte, ne apucă o moleşeală atît de mare, în vinele noastre au loc modificări că uităm de moarte şi ne îndreptăm gîndurile numai către chimia sîngelui.

Facerea a fost primul act de sabotaj.

Necredinciosul nărăvit cu frecventarea Abisului şi cuprins de ciudă că nu i se mai poate sustrage construieşte cu zel mistic o lume tot atît de lipsită de adîncime ca un balet de Rameau.

Cei din Vechiul Testament ştiau cum să intimideze cerul, îl ameninţau cu pumnul: ruga era o ceartă între creatură şi creator. A venit Evanghelia de i-a împăcat: e greşeala de neiertat a creştinismului.

Ce trăieşte fără memorie n-a ieşit încă din Paradis: plantele se află încă în el. N-au fost osîndite la Păcat, la această neputinţă de *a uita*; în timp ce noi, remuşcări ambulante etc., etc.

(Să regreţi Raiul! — Ar fi lucrul cel mai demodat cu putinţă, o expresie paroxistică a patimii pentru desuet şi a provincialismului.)

„Doamne, fără tine sînt nebun, cu tine — încă mai nebun!" — Acesta ar fi, în cel mai bun caz, rezultatul restabilirii contactului între ratatul de jos şi ratatul de sus.

Marea fărădelege a durerii este de a fi *organizat* Haosul, de a-l fi degradat pînă la rangul de univers.

Ce ispititoare ar fi bisericile dacă în ele n-ar fi şi credincioşii, ci numai acele crispări ale lui Dumnezeu despre care ne glăsuieşte orga!

Cînd ating aproape Taina fără să pot rîde de ea, mă-ntreb la ce mai e bun acel vaccin contra absolutului care e luciditatea.

Să te duci să te schimniceşti în pustie: cîtă bătaie de cap! Mai isteţi decît primii sihaştri, am învăţat să căutăm pustia înlăuntrul nostru.

I-am dat tîrcoale lui Dumnezeu ca o iscoadă: nefiind în stare să-l implor, l-am spionat.

De două mii de ani, Isus se răzbună pe noi pentru că nu a murit pe o canapea.

Diletanţii nu se sinchisesc de Dumnezeu; nebunii şi beţivii, mari specialişti, îl rumegă îndelung.

Brumei de judecată pe care-o mai păstrăm îi datorăm privilegiul de a mai fi superficiali.

Să elimini din tine toxinele timpului ca să le păstrezi pe cele ale veşniciei — e raţionamentul copilăresc al misticilor.

Posibilitatea de a se înnoi prin erezie îi conferă credinciosului o superioritate netă faţă de necredincios.

Nicicînd nu poţi cădea mai jos decît atunci cînd îţi pare rău după îngeri..., poate doar atunci cînd doreşti să te rogi pînă la lichefierea creierului.

Chiar mai mult decît religia, cinismul face greşeala de a acorda prea multă atenţie omului.

Între francezi şi Dumnezeu se interpune şiretenia.

Am cercetat rînd pe rînd, cum se cuvine, toate argumentele favorabile existenţei lui Dumnezeu; inexistenţa lui mi-a apărut de netăgăduit. Are geniul de a se tăgădui pe sine prin toată lucrarea lui; cei ce-l apără ni-l fac odios, cei care-l adoră — suspect. Cine se teme că-l iubeşte nu are decît să-l citească pe sfîntul Toma...

Îmi amintesc o întîmplare: un universitar din Europa centrală îi cere unei studente să-i expună dovezile existenţei lui Dumnezeu; ea se conformează, înşiruind argumentele: istoric, ontologic ş.a.m.d. Dar se grăbeşte să adauge: „Cu toate acestea, eu nu cred." Profesorul, iritat, reia dovezile, una cîte una; fata ridică din umeri, statornică în incredulitate. Atunci, dascălul se ridică în picioare, *roşu* de credinţă: „Domnişoară, vă dau cuvîntul meu de onoare că El există!"

...Argument care, singur, face cît toate Summele theologice luate la un loc.

Ce să zici de Nemurire? Încercarea de a o elucida, sau chiar numai de a o aborda nu poate fi decît o aberaţie sau o glumă proastă. Şi, totuşi, există tratate întregi care-i expun imposibila fascinaţie. Dacă ne-am lua după ele, ar trebui doar să ne încredem în cîteva deducţii ostile Timpului, şi ne-am

trezi gata înzestraţi cu nemurire, scutiţi de a se alege praful de noi, puşi la adăpost împotriva agoniei...

Nu astfel de baliverne m-au făcut să mă îndoiesc de fragilitatea mea. În schimb, cît de mult m-au răscolit meditaţiile unui vechi prieten, muzicant ambulant şi nebun! Ca toţi smintiţii, obişnuieşte să-şi pună probleme: a şi „rezolvat" o mulţime pînă acum. În ziua aceea, după ce-şi făcuse obişnuitul rond pe la terasele cafenelelor, a venit la mine să-mi pună întrebări despre ... nemurire. „Este ceva de neconceput", i-am spus, sedus şi scîrbit totodată de privirea lui atemporală, de ridurile şi de zdrenţele lui. Îl însufleţea o certitudine: „Greşeşti dacă nu crezi în ea; dacă nu crezi, nu vei supravieţui. Eu unul sînt sigur că moartea nu are nici o putere asupra mea. De altfel, orice ai spune, totul are un suflet. Uite, ai văzut păsărelele, cum zburătăcesc pe străzi şi apoi, deodată, se ridică sus, sus, deasupra acoperişurilor, ca să poată *privi* Parisul? Au şi ele un suflet, şi asta înseamnă că nu pot muri!"

Pentru a-şi redobîndi ascendentul asupra spiritelor, catolicismul ar avea nevoie de un papă mînios, roş de contradicţii, cu izbucniri isterice, stăpînit de o furie de eretic, un barbar care să nu se sinchisească de două mii de ani de teologie. Oare la Ro-

ma şi în restul creştinătăţii să fi secat cu totul resursele de demenţă? De pe la sfîrşitul secolului al XVI-lea, Biserica, umanizată, nu mai produce decît schisme de mîna a doua, sfinţi neînsemnaţi, excomunicări derizorii. Şi dacă un nebun n-ar izbuti să o salveze, atunci măcar ar prăvăli-o într-o *altă* prăpastie.

Din tot ce au dat la iveală teologii, singurele pagini lizibile şi singurele vorbe adevărate sînt cele dedicate Adversarului. Cît de schimbat e tonul lor, cîtă vervă scînteiază dintr-odată cînd se întorc cu spatele la Lumină pentru a drumeţi prin întuneric! Ai zice că s-au întors în elementul lor, că se descoperă pe ei înşişi. Au, în sfîrşit, dezlegare să urască: nu mai trebuie să debiteze zumzete adormitoare despre sublim şi nici să îngîne precepte de zidire duhovnicească. Ura poate fi josnică; să o ocoleşti e, totuşi, mai puţin periculos decît să faci abuz de ea. Biserica, în nemărginita-i înţelepciune, şi-a ferit slujitorii de un astfel de risc; ca să le satisfacă instinctele, îi întărîtă împotriva Celui Rău, iar ei îl înşfacă zdravăn şi-l tot ronţăie: din fericire, e un os inepuizabil... Dacă le-ar fi luat, ar sucomba doborîţi de viciu sau de apatie.

Chiar şi cînd credem că l-am alungat pe Dumnezeu din sufletul nostru, el tot mai

zăboveşte acolo: simţim, într-adevăr, că se plictiseşte, dar nu mai avem destulă credinţă ca să-i dăm ceva de lucru ...

În ce fel îi mai poate fi credinţa de ajutor unui credincios dezamăgit şi de Dumnezeu, şi de Diavol?

De ce aş depune armele? — N-am trăit toate contradicţiile, mai păstrez încă nădejdea unui *impas* nou.

Sînt atîţia ani de cînd mă descreştinez *văzînd cu ochii!*

Orice credinţă conferă neobrăzare; proaspăt dobîndită, aţîţă instinctele rele; cei care nu o împărtăşesc apar ca învinşi şi neputincioşi, nemeritînd decît milă şi dispreţ. Observaţi-i pe neofiţii crezurilor politice şi, mai ales, pe ai celor religioase, pe toţi acei care au reuşit să şi-l facă pe Dumnezeu părtaş la maşinaţiile lor, pe convertiţi, pe îmbogăţiţii Absolutului. Confruntaţi impertinenţa lor cu modestia şi purtarea cuviincioasă ale celor care sînt pe cale să-şi piardă credinţa şi convingerile ...

La hotarele sinelui: „Cît am suferit, cît sufăr, nimeni n-o să ştie vreodată, nici măcar eu."

Cînd, din poftă de singurătate, ne-am rupt legăturile, Vidul pune stăpînire pe noi: de acum înainte, nu mai avem nimic şi pe nimeni... Ce să mai lichidăm? Unde să găsim o victimă durabilă? — O asemenea perplexitate ne apropie de Dumnezeu: de El, cel puţin, sîntem siguri, ne putem *rupe* la infinit...

Vitalitatea dragostei

Cei cuprinşi de plictiseală sînt întotdeauna firi erotice pe care dragostea le-a dezamăgit anticipat.

Un amor care se stinge e o încercare filozofică atît de bogată, încît face dintr-un frizer un emul al lui Socrate.

Arta de a iubi? Să ştii să îmbini un temperament de vampir cu discreţia unei anemone.

În ce priveşte goana după chinuri şi înverşunarea în suferinţă, îndrăgostitul gelos e cam singurul care-i poate face concurenţă martirului. Şi, totuşi, în timp ce acesta din urmă e canonizat, celălalt e luat în rîs.

De ce „dricul Căsniciei" (the Marriage hearse)? De ce nu dricul Dragostei? — Cît de regretabilă e restricţia făcută de Blake!

Onan, Sade, Masoch — ce baftă pe ei! Numele — ca şi faptele lor — nu se vor demoda niciodată.

Vitalitatea dragostei: am fi fără îndoială nedrepţi dacă am ponegri un sentiment care a supravieţuit romantismului şi bideului.

Un ins care se omoară pentru o tîrfă cunoaşte o experienţă mai completă şi mai profundă decît cea a eroului care zguduie lumea din temelii.

Cine s-ar mai lăsa vlăguit de sexualitate de n-ar nădăjdui să-şi poată, prin ea, pierde minţile pentru mai mult decît o clipă/ pentru toate zilele pe care le mai are de trăit?

Visez, cîteodată, o dragoste îndepărtată şi vaporoasă ca schizofrenia unui parfum...

Să-ţi simţi creierul: fenomen la fel de nefast pentru gîndire şi pentru bărbăţie.

Să-ţi îngropi fruntea între doi sîni, între două continente ale Morţii...

Înláuntrul oricărei dorinţe se încaieră un călugăr cu un măcelar.

Numai pasiunile simulate, numai delirurile prefăcute pot avea ceva legătură cu spiritul, cu respectul de sine; sentimentele *sincere* presupun o lipsă de consideraţie faţă de propria persoană.

De-ar fi fost fericit în dragoste, Adam ne-ar fi scutit de existenţa Istoriei.

M-am gîndit întotdeauna că Diogene va fi cunoscut, în tinereţe, ceva neplăceri de natură amoroasă: nu alegi calea rînjetului fără ajutorul unei boli venerice sau al vreunei slujnicuţe îndărătnice.

Există isprăvi pe care fiecare om le îngăduie numai sieşi: dacă şi i-ar închipui pe alţii în momentul culminant al unui anumit geamăt, i-ar fi cu neputinţă să le mai întindă mîna vreodată.

Carnea e incompatibilă cu milostivirea: orgasmul l-ar transforma pe un sfînt în lup.

După metafore, farmacia. Aşa se spulberă marile sentimente.

Întîi poet, apoi ginecolog! Condiţia de amant e cea mai de neinvidiat dintre toate!

Declari război glandelor, dar te prosternezi în faţa duhorilor unei tîrfe oarecare... Mîndria e neputincioasă în faţa ceremonialului mirosurilor, a tămîierii zoologice.

Să concepi o dragoste mai castă decît o primăvară care, mîhnită de curvia florilor, ar plînge lîngă rădăcinile acestora...

Pot înţelege şi accepta ca legitime anomaliile, în dragoste şi în orice alt domeniu; însă faptul că există impotenţi în rîndul proştilor e ceva ce mă depăşeşte.

Sexualitatea: balcanism al trupurilor, chirurgie şi cenuşă, bestialitate a unui fost sfînt, vuiet al unei prăbuşiri rizibile şi de neuitat...

În voluptate, ca şi în panică, ne întoarcem la origini: cimpanzeul, ostracizat pe ne-

drept, îşi trăieşte atunci, în sfîrşit, clipa de glorie — doar cît ţine un strigăt.

Introducînd o urmă cît de mică de ironie în sexualitate îi falsifici exercitarea şi, procedînd aşa, devii un „poznaş" al Speciei.

Două victime truditoare, uimite plăcut de chinul lor, de sudaţia lor sonoră. La ce fel de ceremonial ne poate sili gravitatea simţurilor şi seriozitatea trupurilor!

Să izbucneşti în rîs în plin geamăt e singurul mijloc de a sfida rînduielile impuse de sînge, solemnităţile biologiei.

Cine n-a avut prilejul să asculte confidenţele vreunui biet ins pe lîngă care Tristan ar face figură de proxenet?

Demnitatea dragostei sălăşluieşte în afecţiunea dezabuzată care supravieţuieşte unei clipe de îmbăloşare.

Dacă impotenţii ar şti cît de maternă a fost natura faţă de ei, şi-ar binecuvînta adormirea glandelor şi ar proslăvi-o pe la răspîntii.

De cînd Schopenhauer a avut năstruşnica inspiraţie să introducă sexualitatea în metafizică, iar Freud pe aceea de a înlocui vorbirea deşucheată cu o pseudoştiinţă a frămîntărilor noastre, a devenit la modă ca primul venit să ne vorbească despre „semnificaţia" isprăvilor, timidităţilor şi reuşitelor sale. Toate confidenţele încep cu asta, şi toate conversaţiile, pînă la urmă, acolo ajung. În curînd, relaţiile cu ceilalţi ni se vor rezuma la notificarea orgasmelor reale sau născocite. E destinul speciei noastre pustiite de introspecţie şi anemie: să se reproducă prin cuvinte, să-şi etaleze intimităţile nocturne, sporindu-le eşecurile sau izbînzile.

Cu cît cineva a trecut prin mai multe, cu atît e mai în pericol ca, îndrăgostit, să reacţioneze ca o midinetă.

Două căi se deschid în faţa bărbatului şi a femeii: ferocitatea şi indiferenţa. Totul ne arată că o vor alege pe cea de-a doua, că nu va avea loc, între ei, nici o lămurire a lucrurilor şi nici o despărţire, că vor continua să se tot îndepărteze unul de celălalt, că pederastia şi onanismul, propuse de şcoli şi de temple, vor cuprinde mulţimile, că o sumă de vicii desfiinţate vor fi puse din nou

în vigoare şi că se va recurge la procedee ştiinţifice pentru a suplini randamentul spasmului şi blestemul cuplului.

Amestec de anatomie şi de extaz, apoteoză a nerezolvabilului, hrană ideală pentru bulimia dezamăgirii, Dragostea ne poartă spre o decădere plină de glorie ...

Încă iubim ... totuşi; iar acest „totuşi" acoperă un infinit.

Despre muzică

Avînd din născare un suflet obişnuit, am cerut muzicii să-mi dea altul: aşa au început necazuri nesperate...

De n-ar exista imperialismul conceptului, muzica ar fi ţinut loc de filozofie: ar fi fost paradisul evidenţelor inexprimabile, o epidemie de extaze.

Beethoven a viciat muzica: i-a adus schimbările bruşte de dispoziţie, toanele, a lăsat s-o pătrundă *mînia*.

Fără Bach, teologia ar fi lipsită de obiect, Facerea ar fi fictivă, iar neantul — peremptoriu.
Dacă e cineva pe lumea asta care să-i datoreze totul lui Bach, acela e Dumnezeu.

Ce sînt toate melodiile faţă de aceea pe care o înăbuşă în noi dubla imposibilitate de a trăi şi de a muri!

La ce bun să-l frecventăm pe Platon, cînd un saxofon ne poate face la fel de bine să întrezărim o altă lume?

Lipsit de mijloace de apărare împotriva muzicii, mă văd nevoit să-i îndur stăpînirea despotică, devenind, după bunul ei plac, zeu sau zdreanţă.

A fost o vreme în care, neconcepînd o eternitate care să mă despartă de Mozart, nu mă mai temeam de moarte. La fel s-a întîmplat cu fiecare muzician, cu întreaga muzică ...

Chopin a înălţat pianul la rangul de ftizie.

Universul sonor: onomatopee a indicibilului, enigmă desfăşurată, infinit perceput şi imperceptibil ... După ce i-ai încercat seducţia, nu mai ai alt gînd decît să pui să fii îmbălsămat într-un suspin.

Muzica e refugiul sufletelor pe care le-a rănit fericirea.

Nu e muzică adevărată aceea care nu ne face să *palpăm* timpul.

Infinitul *aievea*, un nonsens pentru filozofie, e realitatea, esenţa însăşi a muzicii.

De-aş fi cedat măgulirilor muzicii, chemărilor ei, tuturor universurilor pe care le-a trezit şi nimicit în mine, de mult mi-aş fi pierdut, din orgoliu, minţile.

Năzuinţa Nordului către un alt văzduh a dat naştere muzicii germane — geometrie de toamne, alcool de concepte, ebrietate metafizică.

Italiei secolului trecut— bîlci de sunete — i-a lipsit dimensiunea nocturnă, priceperea de a stoarce umbrele ca să le extragă esenţa.

Aşa că avem de ales: ori Brahms, ori Soarele...

Muzica, sistem al formulelor de adio, evocă o fizică al cărei punct de pornire nu ar fi atomii, ci lacrimile.

Poate că am mizat prea mult pe muzică, poate că nu mi-am luat toate măsurile

de prevedere împotriva acrobaţiilor sublimului, împotriva şarlataniilor inefabilului.

Din anumite *andante*-uri de Mozart se degajă o dezolare eterică şi umbra unui vis despre funeralii într-o altă lume.

Cînd nici chiar muzica nu ne poate mîntui, în ochi ne sclipeşte un pumnal: nimic nu ne mai îmboldeşte, în afară de fascinaţia crimei.

Cît de mult aş vrea să pier prin muzică, în chip de pedeapsă pentru că m-am îndoit uneori de puterea suverană a farmecelor ei malefice!

Vîrtejul istoriei

În vremea în care omenirea, aflată la primii paşi, de-abia experimenta nenorocirea, nimeni n-ar fi bănuit că va ajunge cîndva să producă nenorociri în serie.

Dacă Noe ar fi avut darul de a prevedea viitorul, e neîndoios că şi-ar fi scufundat corabia cu mîna lui.

Trepidaţia istoriei ţine de domeniul psihiatriei, la fel ca, de altfel, orice se află în mişcare: *forfoteala* înseamnă lipsă de judecată şi aduce după sine riscul cămăşii de forţă.

Evenimentele — tumori ale Timpului...

EVOLUŢIE: azi, Prometeu ar fi un deputat din opoziţie.

Ceasul crimei nu bate deodată pentru toate popoarele. Aşa se explică permanenţa istoriei.

Avem cu toţii ambiţia să sondăm Răul extrem, ca să-i devenim profeţi desăvîrşiţi. Există însă, vai, atîtea catastrofe la care nici nu ne-am gîndit!

Spre deosebire de alte veacuri, în care tortura era practicată cu neglijenţă, al nostru, mai exigent, a adus în schingiuire o rigoare ce face cinste cruzimii noastre.

Orice fel de indignare — de la bombăneală la luciferianism — marchează o oprire în evoluţia mentală.

Libertatea este bunul cel mai de preţ numai pentru cei însufleţiţi de *voinţa* de a fi eretici.

O afirmaţie ca „prefer cutare regim politic" rămîne vagă; ar trebui spus: „prefer cutare poliţie". Într-adevăr, istoria e reductibilă la o clasificare a poliţiilor. Ce altceva studiază, în fond, istoricul decît concepţia

pe care oamenii au avut-o despre jandarm de-a lungul veacurilor?

Nu-mi mai vorbiţi de popoare înrobite şi de dorinţa lor de libertate; tiranii sînt asasinaţi prea tîrziu: e, pentru ei, scuza cea mai temeinică.

În vremurile paşnice, urînd din plăcerea de a urî, sîntem nevoiţi să ne găsim duşmani cărora să le fim pe plac; — grijă încîntătoare, de care vremurile zbuciumate ne scutesc.

Omul *secretează* dezastru.

Îmi plac popoarele de astronomi — caldeenii, asirienii, precolumbienii —, care, ocupîndu-se de cer, au dat faliment în istorie.

Popor cu adevărat ales, ţiganii nu poartă răspunderea nici unui eveniment şi a nici unei instituţii. Au prididit Pămîntul tocmai datorită grijii lor de a nu *întemeia* nimic.

Cîteva generaţii să mai treacă, şi rîsul, rezervat unor iniţiaţi, va ajunge la fel de impracticabil ca extazul.

O naţiune se stinge atunci cînd nu mai tresaltă la sunetul fanfarelor. Decăderea este moartea *trîmbiţei*.

Scepticismul este excitantul civilizaţiilor tinere şi pudoarea celor bătrîne.

Terapeuticile mentale apar din belşug la popoarele bogate: lipsa unor angoase cu obiect *imediat* întreţine la ele un climat morbid. Ca să-şi păstreze bunăstarea nervoasă, o naţiune are nevoie de o nenorocire efectivă, de un *obiect* pentru temerile ei, de o frică cu temei real, care să-i justifice „complexele". Aflate în pericol, societăţile se consolidează, iar în stare de neutralitate se atrofiază. Acolo unde domnesc liniştea, igiena şi confortul, psihozele se înmulţesc.

...Ţara din care vin eu, fiindcă nu a cunoscut fericirea, a dat doar un singur psihanalist.

După ce-şi astîmpără ferocitatea, tiranii devin blînzi, aşa că totul ar fi din nou în ordine dacă robii, pizmaşi, n-ar rîvni să şi-o astîmpere şi ei. Năzuinţa mielului de a deveni lup stă la originea majorităţii evenimentelor. Cei care n-au colţi visează să-i

aibă; doresc să sfîşie şi ei şi, prin bestialitatea încolţită din numărul lor mare, izbutesc.
Istoria — *dinamism al victimelor.*

Aşezînd inteligenţa printre virtuţi şi prostia printre vicii, Franţa a lărgit domeniul moralei. De aici decurge avantajul ei asupra altor naţiuni, vaporoasa ei supremaţie.

Am putea măsura gradul de rafinament al unei civilizaţii după numărul de hepatici, de impotenţi şi de nevrozaţi. — De ce să ne limităm însă la cei atinşi de acele infirmităţi, cînd există atîţia alţii care atestă, prin carenţa viscerelor sau glandelor, fatala prosperitate a Spiritului?

Cei slabi sub raport biologic, negăsind nici o satisfacţie în viaţă, se străduiesc să-i modifice datele.

De ce n-au fost izolaţi reformatorii încă de la primele *simptome* de credinţă? Şi de ce n-au fost închişi din vreme în ospiciu sau în temniţă? La vîrsta de doisprezece ani, Galileeanul acolo ar fi trebuit să ajungă. Societatea e prost organizată: nu întreprinde nimic împotriva apucaţilor care nu mor de tineri.

Scepticismul îşi răspîndeşte mult prea tîrziu binefacerile asupra noastră, asupra chipurilor noastre răvăşite de convingeri, asupra chipurilor noastre de hiene cu idealuri.

O carte despre război — cea a lui Clausewitz — a fost cartea de căpătîi a lui Lenin şi a lui Hitler. — Şi ne mai mirăm că veacul nostru a fost osîndit!

Ne-a trebuit o vreme foarte îndelungată ca să ajungem de la caverne la saloane; ne va trebui tot atîta ca să facem drumul îndărăt, sau o vom lua pe scurtătură? — Întrebare de prisos pentru cei care nu *presimt* preistoria.

Toate calamităţile — revoluţii, războaie, persecuţii — provin dintr-o *aproximaţie*... înscrisă pe un stindard.

Numai popoarele ratate se apropie de un ideal „uman”; celelalte, cele care au reuşit, poartă stigmatul gloriei, al bestialităţii aurite.

Cînd ne cuprinde groaza, sîntem victimele unei *agresiuni* a Viitorului.

Un om politic care nu dă nici un semn de ramolisment mă sperie.

Popoarelor mari le aparţine iniţiativa propriilor nenorociri, aşa că le pot preschimba după pofta lor; popoarele mici sînt silite să sufere năpăstuiri impuse de alţii.

Anxietatea — sau fanatismul răului absolut.

Cînd gloata îmbrăţişează un mit, aşteptaţi-vă la un măcel sau, mai rău, la ivirea unei noi religii.

Isprăvile glorioase sînt apanajul popoarelor care, fiindu-le străină plăcerea zăbovirii îndelungate la masă, nu cunosc poezia desertului şi melancolia digestiei.

Fără sîrguinţa ridicolului, ar fi dăinuit neamul omenesc mai mult de o generaţie?

Există mai multă cinste şi rigoare în ştiinţele oculte decît în filozofiile care atribuie un „sens" istoriei.

Veacul nostru mă întoarce la obîrşia timpului, la ultimele zile ale Haosului. Aud materia gemînd; chemările Neînsufleţitului străbat cuprinsul, oasele-mi se afundă în preistorii, iar sîngele îmi curge în vinele celor dintîi reptile.

O contemplare cît de fugară a itinerariului civilizaţiei mă îndreptăţeşte să mă erijez în Casandră.

„Eliberarea" omului? — Ea va veni în ziua în care acesta se va fi descotorosit de deprinderea-i finalistă, înţelegînd că a apărut dintr-o întîmplare şi că pătimirile i-au fost zadarnice, în ziua în care fiecare se va zbînţui în postura de schingiuit zglobiu şi doct şi în care, chiar pentru poporul de rînd, „viaţa" îşi va fi căpătat dimensiunea reală, aceea de *ipoteză de lucru*.

Cine n-a văzut un bordel la ora cinci dimineaţa nu-şi poate imagina spre ce istoviri ni se îndreaptă planeta.

E cu neputinţă *să aperi* istoria. Trebuie să o consideri cu inflexibila abulie a cinicului; ori, de nu, să intri în rîndul lumii,

să mărşăluieşti împreună cu liota răzvrătiţilor, ucigaşilor şi credincioşilor.

Experienţa „om" a dat greş? Dăduse greş încă de la Adam. O întrebare e totuşi legitimă: vom avea destulă imaginaţie ca să facem figură de inovatori, ca să adăugăm *ceva* la un astfel de eşec?

Pînă una-alta, să rămînem, statornici, în greşeala de a fi oameni, să ne purtăm ca poznaşi ai Căderii în lume, să fim grozav de uşori!

Singurul lucru care mă poate consola pentru a nu fi cunoscut clipa în care pămîntul s-a despărţit de soare e perspectiva de a o apuca pe aceea în care oamenii se vor despărţi de pămînt.

Altădată, contradicţiile erau luate pe rînd, grav, una cîte una; azi trăim atîtea deodată, încît nu mai ştim de care dintre ele să ne legăm şi pe care să o rezolvăm.

Raţionalişti impenitenţi, incapabili să ne resemnăm cu ideea de Destin sau să-i pătrundem înţelesul, ne considerăm a fi centrul faptelor noastre şi credem că ne

prăbuşim din *voinţa noastră*. De îndată ce în viaţa noastră intervine vreo încercare capitală, destinul, pînă atunci nelămurit şi abstract, capătă, pentru noi, prestigiul unei senzaţii concrete. Astfel ne facem, fiecare în felul său, intrarea în Iraţional.

O civilizaţie la capăt de drum devine, din anomalia fericită care-a fost cîndva, ceva veşted şi obişnuit, se aşază în rînd alături de naţiuni oarecare, se tăvăleşte în nereuşită şi are ca singură problemă pe aceea a propriei soarte. Spania ne-a oferit modelul desăvîrşit al acestei obsesii de sine. După ce cunoscuse, pe vremea conchistadorilor, o dimensiune supraomenesc bestială, s-a pus să-şi rumege propriul trecut, a tot boscorodit pe tema propriilor lacune şi a lăsat să-i mucezească virtuţile şi geniul; în schimb, iubindu-şi declinul, l-a îmbrăţişat cu mîndrie, ca pe un nou fel de supremaţie. Cum am putea tăgădui că acest masochism istoric nu mai e o particularitate spaniolă, devenind climatul şi, într-un fel, reţeta decăderii unui întreg continent?

Azi, pe tema caducităţii civilizaţiilor, un analfabet s-ar putea lua la întrecere în ce priveşte *fiorii* cu Gibbon, Nietzsche sau Spengler.

Sfîrşitul istoriei, sfîrşitul omului? E oare serios să ne gîndim la aşa ceva? — E vorba de evenimente îndepărtate, pe care Anxietatea — avidă de nenorociri *iminente* — vrea să le grăbească cu orice preţ.

La izvoarele vidului

Cred în mîntuirea omenirii, în viitorul cianurii...

Îşi va reveni vreodată în fire omul după lovitura de moarte pe care i-a dat-o vieţii?

Nu voi putea niciodată să mă împac cu lucrurile, chiar de-ar fi ca fiecare clipă să se smulgă afară din timp pentru a-mi da o sărutare.

Numai o minte plină de crăpături ca un zid vechi poate avea deschideri către lumea de dincolo.

Cine dintre noi, cătînd pe întuneric să se vadă în oglindă, n-a zărit în ea crimele care îl *aşteaptă*?

De n-am avea facultatea de a ne exagera suferinţele, ne-ar fi cu neputinţă să le

îndurăm. Atribuindu-le proporţii neobişnuite, ne socotim nişte năpăstuiţi de frunte, nişte aleşi de-a-ndoaselea, măguliţi şi stimulaţi de necazuri.

Spre binele nostru, există în fiecare dintre noi un fanfaron al Incurabilului.

Totul trebuie revizuit, pînă şi suspinele ...

Cînd Eschil şi Tacit vi se par prea blînzi, deschideţi o „Viaţă a Insectelor" — revelaţie de furie şi inutilitate, iad care, din fericire pentru noi, nu-şi va avea nici dramaturgul, nici cronicarul. Ce-ar mai rămîne din tragediile noastre dacă o gînganie literată ni le-ar prezenta pe ale sale?

Nu acţionaţi, şi totuşi simţiţi febra faptelor măreţe; fără duşmani, duceţi o luptă istovitoare ... E *încordarea gratuită* a nevrozei, ce ar da chiar şi unui băcan fiori de general învins.

Nu pot privi un surîs fără să mi se pară că-mi spune: „Uită-te la mine! E pentru ultima oară ..."

Doamne, ai milă de sîngele meu, de anemia mea înflăcărată!

Cîtă concentrare, cîtă hărnicie şi cît tact ne trebuie pentru a ne distruge *raţiunea de a fi!*

Cînd bag seama că indivizii nu sînt decît nişte mărunţi stropi de salivă ai vieţii, iar viaţa, la rîndu-i, e cam la fel de neînsemnată în comparaţie cu materia, o apuc drept spre cîrciuma cea mai apropiată, cu gîndul să nu mai ies din ea. Şi totuşi, o mie de sticle de-aş goli, şi tot n-ar putea să-mi dea dispoziţia Utopiei, a credinţei că ar mai fi cu putinţă ceva.

Fiecare se închide în propria-i frică — turnul său de fildeş.

Secretul adaptării mele la viaţă? Am schimbat disperările cum schimbi cămăşile.

De cîte ori ceva se stinge, simţi parcă o ultimă senzaţie — în Dumnezeu.

Avid de agonii, am murit de atîtea ori, încît mi se pare indecent să mai abuzez de un cadavru din care nu mai pot scoate nimic.

De ce „Fiinţa” sau cine ştie ce alt cuvînt scris cu majusculă? Dumnezeu *suna* mai bine, trebuia păstrat. Fiindcă jocul adevărurilor ar trebui să fie cîrmuit de raţiuni de *eufonie*, nu-i aşa?

În starea de paroxism fără cauză, oboseala e un delir, iar omul obosit — demiurgul unui subunivers.

Fiecare zi e un Rubicon în care năzuiesc să mă înec.

Nu veţi găsi la nici unul dintre întemeietorii de religii o milă precum cea pe care-o arăta una dintre pacientele lui Pierre Janet. Avea, de pildă, crize în legătură cu „nenorocitul ăsta de district Seine-et-Oise, care-l cuprinde şi-l strînge pe cel al Seinei fără să poată vreodată scăpa de el”.

În ce priveşte mila, ca în orice privinţă, ospiciul are ultimul cuvînt.

În vise răzbate nebunul din noi; după ce ne-a diriguit nopţile, adoarme în străfundul sinelui nostru, în sînul Speciei; uneori, îl auzim totuşi sforăind în gîndurile noastre...

Ce uşurare pentru cel ce, iubindu-şi melancolia, se temea să n-o piardă, atunci cînd constată că s-a temut degeaba, că melancolia e incurabilă!

„De unde atîta înfumurare? — Vedeţi, din faptul că am izbutit să supravieţuiesc atîtor nopţi în care mă întrebam dacă mă voi omorî în zori."

Din clipa în care credem că am înţeles *totul*, căpătăm înfăţişare de ucigaşi.

Nu ne pomenim pe calea irevocabilului decît începînd din clipa în care nu ne mai putem înnoi părerile de rău.

Ideile astea, care se înalţă în tării şi, dintr-o dată, se izbesc de coaja ţestei noastre...

O fire religioasă se defineşte mai puţin prin convingeri decît prin nevoia de a-şi prelungi suferinţele pînă dincolo de moarte.

Asist, îngrozit, la slăbirea urii mele faţă de oameni, la destrămarea ultimei legături ce mă mai unea de ei.

Insomnia e singura formă de eroism compatibilă cu patul.

Pentru un tînăr ambiţios, nu există nenorocire mai mare decît frecventarea unor buni cunoscători ai firii omeneşti. Eu însumi am frecventat trei sau patru: la douăzeci de ani, eram *terminat*.

Adevărul? Se află în Shakespeare; un filozof n-ar putea să şi-l însuşească fără să zboare în ţăndări, cu sistemul lui cu tot.

Cînd epuizăm pretextele care incită la veselie sau la întristare, ajungem să trăim acele dispoziţii *în stare pură*: intrăm astfel în rîndul nebunilor...

După ce am denunţat de atîtea ori mania grandorii pe la alţii, cum aş mai putea, fără să mă fac de rîs, să mă cred omul de prisos prin excelenţă, cel mai însemnat dintre inutili?

„Un singur gînd îndreptat către Dumnezeu e mai de preţ decît universul” (Catherine Emmerich). — A avut dreptate, sărmana sfîntă...

La nebunie ajung doar guralivii şi taciturnii: cei care s-au golit de orice taină şi cei care au adunat prea multe.

Spăimîntarea — megalomanie pe dos — ne aşază în centrul unui vîrtej universal, în timp ce astrele se învîrtesc roată în jurul nostru.

Cînd în Pomul Cunoaşterii o idee e îndeajuns de coaptă, ce voluptate să te strecori în ea, s-o rozi ca un vierme şi să-i grăbeşti căderea!

Ca să nu ofensez credinţele sau truda altora şi aceştia să nu mă poată socoti sterp sau trîndav, m-am lansat în Căznirea sufletului, forma mea de pietate.

Aplecarea spre sinucidere e caracteristică pentru ucigaşii timoraţi, care respectă legile: de teamă să-i ucidă pe alţii, visează să se autonimicească, siguri că aşa nu vor fi pedepsiţi.

Un ins pe jumătate nebun mi-a spus odată: „Cînd mă bărbieresc, cine, dacă nu Dumnezeu, mă împiedică să-mi tai beregata?”

Credinţa n-ar fi, prin urmare, decît un artificiu al instinctului de conservare. Iată că peste tot dăm de biologie...

Ne străduim să abolim realitatea doar din *teamă de suferinţă*. O dată abolirea izbutită, se dovedeşte ea însăşi izvor de suferinţă.

Cine nu vede moartea în culori trandafirii e atins de un daltonism al inimii.

Dat fiind că n-au ştiut să celebreze avortul sau să legalizeze canibalismul, societăţile moderne vor fi silite să recurgă la procedee mult mai expeditive ca să-şi rezolve problemele.

Ultimul refugiu pentru cei pe care soarta i-a lovit e *ideea* de soartă.

Cît mi-ar plăcea să fiu plantă, chiar de-ar fi să cresc lîngă un excrement!

O mulţime de strămoşi, care se tînguie în sîngele meu ... Din respect pentru înfrîngerile lor, mă înjosesc pînă la suspin.

Totul ne persecută gîndurile, începînd cu propriul nostru creier.

Nu se poate şti dacă omul va mai întrebuinţa multă vreme cuvîntul sau va redobîndi treptat *folosinţa* urletului.

Parisul, locul cel mai îndepărtat de Paradis, rămîne totuşi singurul loc unde e plăcut să fii deznădăjduit.

Există suflete pe care nici Dumnezeu însuşi nu le-ar putea mîntui, chiar de-ar îngenunchea şi s-ar ruga pentru ele.

Un bolnav îmi spunea: „La ce servesc durerile mele? Doar nu sînt poet, să pot trage vreun folos sau să mă împăunez cu ele."

Atunci cînd, toate temeiurile de revoltă fiind lichidate, nu ştii împotriva a ce să te mai răzvrăteşti, te-apucă o ameţeală atît de cumplită, încît ai fi gata să-ţi dai viaţa în schimbul unei prejudecăţi.

Cînd sîntem palizi, sîngele s-a retras ca să nu se mai interpună între noi şi cine ştie ce...

•

Fiecare om cu nebunia lui: a mea a fost aceea de a mă crede normal, periculos de normal. Şi, cum ceilalţi îmi păreau nebuni, am ajuns să mă tem de ei şi, mai mult, să mă tem de mine însumi.

După anumite accese de veşnicie sau de febră ajungi să te întrebi de ce n-ai catadicsit să fii Dumnezeu.

Meditativii şi carnalii: Pascal şi Tolstoi. Să te apleci asupra morţii sau să-ţi fie groază de ea, să o descoperi prin spirit sau prin fiziologie. Cu instinctele tocite, Pascal îşi biruie îngrijorările, în vreme ce Tolstoi, mînios la gîndul morţii, evocă un elefant rătăcind spăimîntat, o junglă călcată în picioare. Nu mai stai să cugeţi cînd te afli în *ţinuturile ecuatoriale ale sîngelui.*

Cel care, din fistîceli succesive, a neglijat să-şi ia viaţa se socoteşte un veteran al durerii, un pensionar al sinuciderii.

Cu cît devin mai intim cu asfinţirea, cu-atît mă încredinţez că singurii care au înţeles cîte ceva despre turma din care facem parte sînt cupletiştii, şarlatanii şi nebunii.

Să ne atenuăm groazele, să le convertim în *îndoieli* — stratagemă ce ne-o inspiră laşitatea, care e un scepticism la îndemîna oricui.

Cale nedorită către propriul sine, boala ne obligă să fim profunzi, ne osîndeşte la profunzime. — Bolnavul? Un metafizician fără voie.

După ce vei fi căutat în zadar o ţară de adopţiune, să alegi moartea ca nou tărîm de exil şi să te stabileşti în ea în calitate de *cetăţean*.

Orice fiinţă care se *manifestă* întinereşte, în felul ei propriu, păcatul originar.

Veghind asupra dramei glandelor, atent la confidenţele mucoaselor, Dezgustul ne transformă în fiziologi.

Dacă gustul sîngelui n-ar fi atît de fad, ascetul s-ar defini prin refuzul de a fi vampir.

Spermatozoidul e banditul în stare pură.

Să aduni un întreg stoc de fatalităţi, să te zbaţi între catehisme şi orgii, să te lăfăi în exaltare şi, nomad abrutizat, să împrumuţi modul de a fi al lui Dumnezeu, acest apatrid...

Cine nu a cunoscut umilirea nu ştie ce înseamnă să ajungi la cel din urmă stadiu al sinelui.

Îndoielile mi le-am cîştigat trudind din greu, dezamăgirile mi-au venit de la sine, ca şi cum m-ar fi *aşteptat* dintotdeauna, ca iluminări primordiale.

Pe un glob care-şi redactează epitaful, să avem atîta bună-cuviinţă ca să ne comportăm ca nişte cadavre cumsecade.

Vrînd-nevrînd, sîntem cu toţii psihanalişti, interesaţi de tainele inimii şi ale izmenelor, scafandri ai ororii. Vai şi amar de spiritele ale căror adîncuri sînt limpezi!

Moleşiţi, alunecăm către punctul cel mai de jos al sufletului şi al spaţiului, către antipodul extazului, către izvoarele Vidului.

Cu cît îi frecventăm mai mult pe oameni, cu-atît gîndurile ne devin mai negre; iar cînd, spre a le face mai luminoase, ne întoarcem la singurătate, dăm de umbra pe care au răspîndit-o acolo.

Înţélepciunea dezabuzată datează din vreo eră geologică: e, probabil, însuşirea care le-a adus dinozaurilor dispariţia...

Adolescent, perspectiva morţii îmi trezea o spaimă cumplită; ca să scap, dădeam fuga la bordel sau îi chemam în ajutor pe îngeri. Dar, cu vremea, ne obişnuim cu propriile temeri, nu mai facem nimic ca să scăpăm de ele, ne îmburghezim în Abis. — Şi, dacă a fost o vreme în care-i invidiam pe schimnicii din Egipt care-şi săpau mormîntul spre a-şi picura apoi în el lacrimile, acum, de mi l-aş săpa pe al meu, n-aş putea lăsa să cadă în el decît mucuri de ţigară.

Cuprins

Formatul cărţii: 16/54×84. Coli tipar: 7,75
Apărut: 1992

Culegere şi paginare pe calculator: ADISAN S.R.L.

Regia Autonomă a Imprimeriilor
Imprimeria „CORESI" Bucureşti

„Cezar? Don Quijote? Pe care dintre ei, în înfumurarea mea, voiam să mi-l aleg ca model? N-are importanță. Fapt este că, într-o zi, cîndva, de pe un meleag îndepărtat, am pornit să cuceresc lumea, toate perplexitățile lumii..."

HUMANITAS

Lei 140

ISBN 973-28-0291-X